

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 7
від «22» грудня 2025 р.
В.о. завідувач кафедри Палій К.В.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього рівня «Магістр»
НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛОМОВНОМУ БУДІВЕЛЬНОМУ ДИСКУРСІ:
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Виконавець:

Студентка VI курсу, групи 601-ФФ
Чеснокова Дар'я Максимівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Палій К.В. к.ф.н., доцент кафедри
германської філології та перекладу факультету
філології, психології та педагогіки
Національного університету «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент: Знаменська І.В., к. філол. н.,
доцент, доцент кафедри іноземних мов з
латинською мовою та медичною термінологією
ПДМУ
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____
кількість балів: _____
Підпис керівника _____

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО– ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ	8
1.1. Поняття неологізму в лінгвістиці та класифікаційні підходи	8
1.2. Морфологічні та словоутворювальні механізми неологізмів.....	15
1.3. Лексико– семантичні характеристики неологізмів	23
1.4. Функціонально– комунікативні властивості неологізмів у будівельному дискурсі	30
Висновок до 1 розділу.....	38
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОГО ДИСКУРСУ	40
2.1. Методологія перекладу неологізмів	40
2.2. Види лексичних трансформацій.....	49
2.3. Практичний аналіз перекладів	58
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3. ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОГО ДИСКУРСУ	66
3.1. Синтаксичні структури неологізмів.....	66
3.2. Види граматичних трансформацій.....	81
3.3. Аналіз прикладів граматичних трансформацій у процесі перекладу	86
Висновки до 3 розділу	97
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103
ДОДАТКИ.....	108
SUMMARY	110

РЕФЕРАТ

MP: 114 с., 3 схеми, 2 додатки, 53 джерела.

Об'єкт дослідження – неологізми в англomовному будівельному дискурсі як динамічний пласт професійної лексики.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі лексико-семантичних та граматичних особливостей неологізмів в англomовному будівельному дискурсі та виявленні оптимальних стратегій їхнього перекладу українською мовою.

Методи дослідження. Комплексний характер дослідження зумовив застосування низки лінгвістичних методів: описовий метод – для систематизації та класифікації неологізмів; компонентний аналіз – для виявлення семантичної структури термінів; словотвірний аналіз – для встановлення механізмів формування новоутворень; метод контрастивного аналізу – для зіставлення англomовних неологізмів та їхніх українських відповідників; трансформаційний аналіз – для виявлення закономірностей міжмовного перенесення; метод перекладацького коментаря – для обґрунтування вибору конкретних перекладацьких рішень.

У першому розділі магістерської роботи систематизовано теоретико-термінологічні підходи до визначення неологізму та встановлено критерії їхньої ідентифікації у будівельному дискурсі. Проаналізовано морфологічні та словоутворювальні механізми формування будівельних неологізмів в англійській мові, виявлено продуктивні моделі термінотворення. Визначено лексико-семантичні характеристики неологізмів будівельної термінології та їхні функціонально-комунікативні властивості у професійному середовищі.

Третій розділ роботи присвячено аналізу граматичних трансформацій неологізмів у процесі міжмовного перенесення. Досліджено синтаксичні структури будівельних неологізмів та особливості їхньої реорганізації при перекладі. Описано види граматичних трансформацій, зокрема морфологічну транспозицію, синтаксичну перебудову, граматичну заміну, експлікацію та

компресію. Проведено детальний аналіз прикладів граматичних трансформацій на матеріалі складних термінологічних конструкцій.

У результаті проведеного дослідження встановлено типологічні відмінності між англійською та українською мовами у формуванні будівельних неологізмів, виявлено закономірності адаптації композитних англійських неологізмів до синтетичної структури української мови та створено методологічну базу для стандартизації перекладу новітньої будівельної термінології. Запропоновано систему перекладацьких стратегій та визначено критерії вибору оптимальних трансформацій залежно від типу неологізму та комунікативного контексту.

У додатках подано зіставний аналіз перекладу ключових будівельних термінів та порівняльну таблицю українських відповідників термінів із різних редакцій перекладу Єврокодів, що ілюструють варіативність перекладацьких рішень та необхідність термінологічної стандартизації.

НЕОЛОГІЗМИ, БУДІВЕЛЬНИЙ ДИСКУРС, ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД,
ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ,
ТЕРМІНОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ, АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД,
СЛОВОТВІРНІ МЕХАНІЗМИ, СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ,
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний будівельний дискурс характеризується динамічним оновленням лексико-семантичної системи, зумовленим стрімким технологічним прогресом, впровадженням інноваційних матеріалів та методів будівництва, а також цифровою трансформацією галузі. Неологізми, як маркери мовної інновації, відображають еволюцію професійної термінології та потребують системного лінгвістичного осмислення. Особливої актуальності набуває проблема адекватного міжмовного перенесення англomовних будівельних неологізмів українською мовою в контексті глобалізації будівельної індустрії, інтеграції України до міжнародних стандартів проектування та зростаючої потреби в якісному перекладі технічної документації. Недостатня кодифікованість новітньої будівельної термінології, відсутність усталених перекладацьких стратегій та типологічні розбіжності між англійською та українською мовами створюють численні труднощі для перекладачів технічної літератури та актуалізують необхідність комплексного вивчення лексичних та граматичних механізмів адаптації неологізмів.

Історія питання засвідчує фрагментарність дослідження будівельних неологізмів у перекладознавчому аспекті. Загальнотеоретичні основи неології розроблялися у працях О.С. Ахманової, Ж.В. Колоїз, В.І. Заботкіної. Морфологічні механізми термінотворення досліджували Г.А. Вокальчук, І.М. Кабанова, проте саме будівельна термінологія залишалася поза межами систематичного аналізу. Перекладацькі трансформації як інструмент міжмовної адаптації розглядалися Д.Е. Розенталем, І.Б. Голуб, однак специфіка будівельного дискурсу потребує окремого дослідження через високу концентрацію складних композитних утворень та швидке оновлення термінологічного апарату.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі лексико-семантичних та граматичних особливостей неологізмів в англomовному

будівельному дискурсі та виявленні оптимальних стратегій їхнього перекладу українською мовою.

Завдання дослідження:

1. Систематизувати теоретико-термінологічні підходи до визначення неологізму та встановити критерії ідентифікації неологізмів у будівельному дискурсі.
2. Проаналізувати морфологічні та словоутворювальні механізми формування будівельних неологізмів в англійській мові.
3. Визначити лексико-семантичні характеристики неологізмів будівельної термінології та їхні функціонально-комунікативні властивості.
4. Розробити типологію лексичних трансформацій при перекладі будівельних неологізмів українською мовою.
5. Описати види граматичних трансформацій та синтаксичні структури неологізмів у процесі міжмовного перенесення.
6. Здійснити зіставний аналіз перекладацьких стратегій на матеріалі автентичних будівельних текстів.

Об'єкт дослідження – неологізми в англомовному будівельному дискурсі як динамічний пласт професійної лексики.

Предмет дослідження – лексичні, семантичні та граматичні особливості неологізмів будівельної термінології та механізми їхнього перекладу українською мовою.

Матеріал дослідження становлять англомовні неологізми будівельної галузі, зафіксовані в технічній документації, наукових публікаціях, будівельних стандартах та професійних періодичних виданнях за період 2018-2025 років, а також їхні українські відповідники. Корпус дослідження налічує понад 300 термінологічних одиниць, що охоплюють сфери інноваційних будівельних технологій, матеріалознавства, енергоефективності, цифровізації будівництва та екологічного будівництва.

Методи дослідження. Комплексний характер дослідження зумовив застосування низки лінгвістичних методів: описовий метод – для

систематизації та класифікації неологізмів; компонентний аналіз – для виявлення семантичної структури термінів; словотвірний аналіз – для встановлення механізмів формування новоутворень; метод контрастивного аналізу – для зіставлення англомовних неологізмів та їхніх українських відповідників; трансформаційний аналіз – для виявлення закономірностей міжмовного перенесення; метод перекладацького коментаря – для обґрунтування вибору конкретних перекладацьких рішень.

Наукова новизна роботи полягає у першій комплексній систематизації неологізмів англомовного будівельного дискурсу з позицій перекладознавства, розробці типології лексичних та граматичних трансформацій специфічно для будівельної термінології, виявленні закономірностей адаптації композитних англійських неологізмів до синтетичної структури української мови та створенні методологічної бази для стандартизації перекладу новітньої будівельної термінології.

Теоретичне значення дослідження визначається внеском у розвиток теорії неології, перекладознавства та термінознавства через поглиблення розуміння механізмів міжмовної адаптації технічних неологізмів, уточнення типології перекладацьких трансформацій та встановлення специфіки будівельного дискурсу як об'єкта перекладу. Результати дослідження можуть слугувати теоретичною основою для подальших студій галузевої неології та контрастивної лінгвістики.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у перекладацькій практиці технічної документації, при укладанні англо-українських будівельних словників, у розробці рекомендацій щодо стандартизації будівельної термінології, а також у викладанні курсів технічного перекладу, термінології та неології у вищих навчальних закладах.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО– ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ

1.1. Поняття неологізму в лінгвістиці та класифікаційні підходи

У сучасному світі постійно відбуваються зміни політичного, економічного, соціального, наукового та технічного характеру, які вимагають появи нових слів у мові, перегляду старих понять. Лексика є найбільш проникною, мінливою та рухомою стороною мови, вона безпосередньо реагує на те, що відбувається у реальному світі, вона відображає наші думки про різні явища. Однією з особливостей словника є його здатність розвиватися нескінченно за рахунок нових слів та нових значень, які формуються переважно двома способами [2]. Перше, шляхом запозичення з інших мов. Друге, використовуючи власні ресурси мови, такі як поява нових слів та значень у лексичному складі мови (безпосередньо виникнення неологізмів) чи навпаки, втрата слів чи якихось їх значень. Поява нових слів є прямим доказом життєздатності мови, що виражає інтелектуальне багатство людства та прагнення до прогресу цивілізації.

Заслуговує на увагу інтерес лінгвістичної науки до каузальних аспектів неологізації. Першочерговим детермінуючим фактором виступає науково–технічний прогрес, зокрема динамічний розвиток галузей електроніки та інформаційних технологій. У сфері власне мовних причин слід відзначити прагнення до експресивності: неологізми часто функціонують як засіб семантико–емоційного посилення висловлювання, сприяючи інтенсифікації емоційного компонента в комунікативному акті.

Окремою методологічною проблемою неології залишається саме визначення об'єкта дослідження – терміна «неологізм». Це пов'язано з релятивністю та історичною зумовленістю даного поняття: лексичні одиниці з часом втрачають статус новоутворень, що ускладнює формулювання універсального критерію. Саме тому в сучасній лінгвістиці відсутня

консенсусна дефініція.

Існують два підходи до визначення неологізмів: вузький і широкий. Вузький підхід вбачає основне призначення неологізмів у позначенні нових реалій, тоді як широкий підхід вважає неологізмами не лише нові слова для нових реалій, а й слова, що отримали нове значення з різними комунікативними цілями [5].

Найбільш просте визначення неологізму – «будь–яке нове слово або вираз, що з’являється в мові» [10]. Це визначення приваблює своєю стислістю, простотою і широтою, але воно надто розпливчате і створює враження, що всі нові слова мають однакову природу. На думку О.С. Ахманової, неологізм – це слово або зворот, створений для позначення нового предмета (раніше невідомого) або для вираження нового поняття; нове слово або вираз, що не здобуло прав громадянства в загальнонародній мові і тому сприймається як належне до особливого, нерідко зниженого стилю мови [1].

Г.А. Вокальчук вважає, що термін «неологізм» застосовується до двох категорій слів. По–перше, до новоутворень, тобто до слів або поєднань, створених у повній відповідності до існуючих у мові моделей словотвору, або до слів або поєднань, що позначають нове, раніше невідоме, неіснуюче поняття. По–друге, неологічними одиницями вважаються новостворені синоніми до слів, що вже є в мові [25].

Цікавим також є визначення неологізму Ж.В. Колоїз: «слова, які, з’явившись у мові як певні значущі одиниці, ще не увійшли в активний словниковий запас мови і сприймаються як слова, що мають відтінок свіжості та незвичайності» [20]. Аналогічну дефініцію можна знайти в Оксфордському словнику, який визначає, що неологізм – нещодавно оприлюднене слово або вираз, яке, можливо, знаходиться в процесі входження до загального вживання, але ще не увійшло до лексику більшості [7]. У даному випадку автори правомірно акцентують одну з ключових ознак неологізму – його потенційну маргінальність щодо мовної свідомості носіїв. Проте саме цей критерій, разом із іншими (такими як лексикографічна зафіксованість та

статистична частотність), виявляється проблематичним для чіткої ідентифікації явища. Сучасна мовна ситуація демонструє численні випадки, коли лексичні одиниці, що активно функціонують у комунікативному просторі та є зрозумілими для спільноти, залишаються некодифікованими в авторитетних словниках та лексикографічних ресурсах. Це суттєво ускладнює розмежування неологізмів від інших пластів лексики та підкреслює релятивний характер самого поняття.

Вирішальним є чинник колишнього існування чи відсутності позначеного предмета чи поняття в історії народу та у його мові. З такої точки зору, неологізм – це синонім, який несе додаткову інформацію, коннотативні відтінки до існуючих понять. Г.М. Вокальчук індивідуально– авторський лексичний новотвір визначає як «мовленнєве утворення, що виникло в процесі індивідуально– творчого акту як наслідок свідомого порушення автором мовної норми» [6].

В енциклопедії «Українська мова» знаходимо наступне визначення цього типу лексики: «Незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення чи мовної норми, що існує лише в певному контексті, в якому воно виникло» . Далі в енциклопедії вказуються основні особливості індивідуально–авторських неологізмів: вони зберігають свою новизну, незалежно від реального часу їх утворення, тоді як неологізм може втрачати свою новизну, переходячи до активної чи пасивної лексики; індивідуально– авторські неологізми характеризуються невідтворюваністю та ненормативністю, творяться переважно морфологічними способами словотвору. До цих характеристик можна додати й те, що вони творяться за малопродуктивною чи взагалі непродуктивною моделлю та не пов'язані системними відношеннями з узуальною лексикою [3].

Основною визначальною рисою авторських новотворів є те, що вони належать не до мови, а до мовлення. Вони є, у більшості випадків, вторинними по відношенню до тих слів, від яких вони утворені. Є дев'ять характерних

ознак , які відмежовують okazіональне слово від канонічного (узагальнено за В. Виноградовим, Л. Булаховським, Н. Клименко, О. Селівановою):

- належність до мовлення – слово існує лише в межах конкретного мовленнєвого акту;
- створюваність (невідтворюваність) – слово винаходиться автором одноразово;
- словотвірна похідність – утворене від іншого слова за словотвірними моделями;
- не нормативність – не закріплене у словниках, порушує літературну норму;
- функціональна одноразовість – використовується один раз у тексті або мовленні;
- експресивність – має емоційне або стилістичне забарвлення;
- номінативна факультативність – необов'язкове для називання предмета або явища;
- синхронно– діахронна дифузність – нестійке у часі та в мовній системі;
- індивідуальна належність – пов'язане з автором і його індивідуальним стилем. [10].

Узагальнюючи розглянуті підходи, слід констатувати, що навіть ключовий для більшості дефініцій критерій новизни виявляється семантично невизначеним і методологічно суперечливим. Основна складність полягає в потребі операціоналізації цього поняття: досліднику необхідно детермінувати, чи розуміти під новизною абсолютну невідомість лексеми усім членам лінгвокультурної спільноти, чи лише її окремій соціолінгвістичній групі; чи стосується вона винятково кодифікованої літературної норми, чи також різних підмов, метамовних утворень та сфер ужитку [52].

Аналіз наукової літератури свідчить, що переважна більшість досліджень неологізмів розглядає їх в аспекті системної адаптації мови до нових екстралінгвістичних реалій. У такій парадигмі неологізми виступають

як інструмент номінації, що згодом фіксується лексикографічно. Проте цей підхід має суттєве методологічне обмеження: він маргіналізує роль мовної свідомості носіїв та ігнорує індивідуально– психологічний аспект сприйняття новоутворень. Категорія «відчуття новизни» , на яку інколи посилаються, залишається нефункціональною через свою спекулятивну природу та надмірну суб’єктивність, що не дозволяє їй бути операційним критерієм у строгому лінгвістичному аналізі. [1].

Отже, єдиного визначення терміна « неологізм» на сьогодні не існує. Більшість мовознавців розуміє під цим терміном мовленнєве утворення, яке виникає у процесі індивідуального творчого акту як результат свідомого порушення автором мовної норми.

В основі класифікації неологізмів лежать різні критерії їх оцінки. Залежно від способів утворення І.Б. Голуб виділяє неологізми лексичні, які створюються за продуктивними моделям або запозичуються з інших мов, і семантичні, які виникають в результаті присвоєння нових значень вже відомим словам [3].

В.І. Заботкіна поділяє нові слова на (див. Схема 1.1.):

- власне неологізми (новизна форми поєднується з новизною змісту): *audiotyping* – аудіодрукування; *bio– computer* – комп’ютер, що імітує нервову систему живих організмів; *thought– processor* – комп’ютер, що логічно вибудовує і розвиває ідеї;

- трансномінації, які поєднують новизну форми слова зі значенням, які вже передавались раніше іншою формою: *sudser* – мильна опера;

- семантичні інновації, або переосмислення (нове значення позначається формою, вже наявної в мові): *bread* – гроші; *drag* – нудьга. [7].

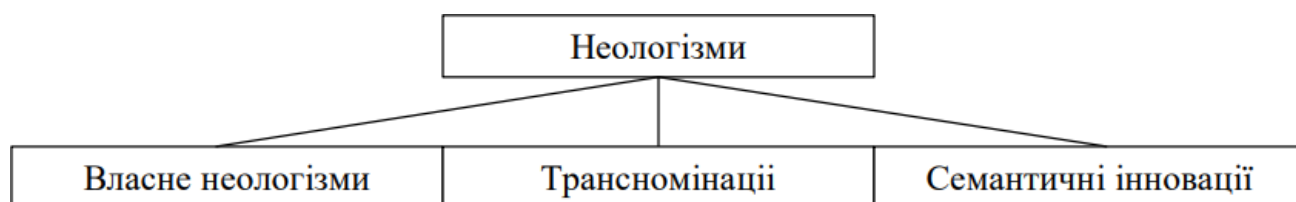

Схема 1.1. – Класифікація нових слів за В. І. Заботкіною

Відповідно до сучасних досягнень неології та неографії вперше зроблена класифікація лексико– фразеологічних новацій, що враховує все різноманіття явищ, що укладаються в понятті « нові слова» .

В.В. Громовенко класифікує неологізми за такими ознаками:

- за формою мовної одиниці (структурні типи неологізмів);
- за ступенем новизни (« сильні» неологізми – « слабкі»);
- за способом номінації (новостворені одиниці – готові);
- по відношенню до мови– мовлення (узуальні неологізми – неузуальні);
- за тривалістю існування (що входять в мовну систему – історизми сучасності) [7].

Д.Е. Розенталь, І.Б. Голуб, М.О. Теленкова виділяють в залежності від способів появи, умов створення та цілей створення такі неологізми (див. Схема 1.2.):

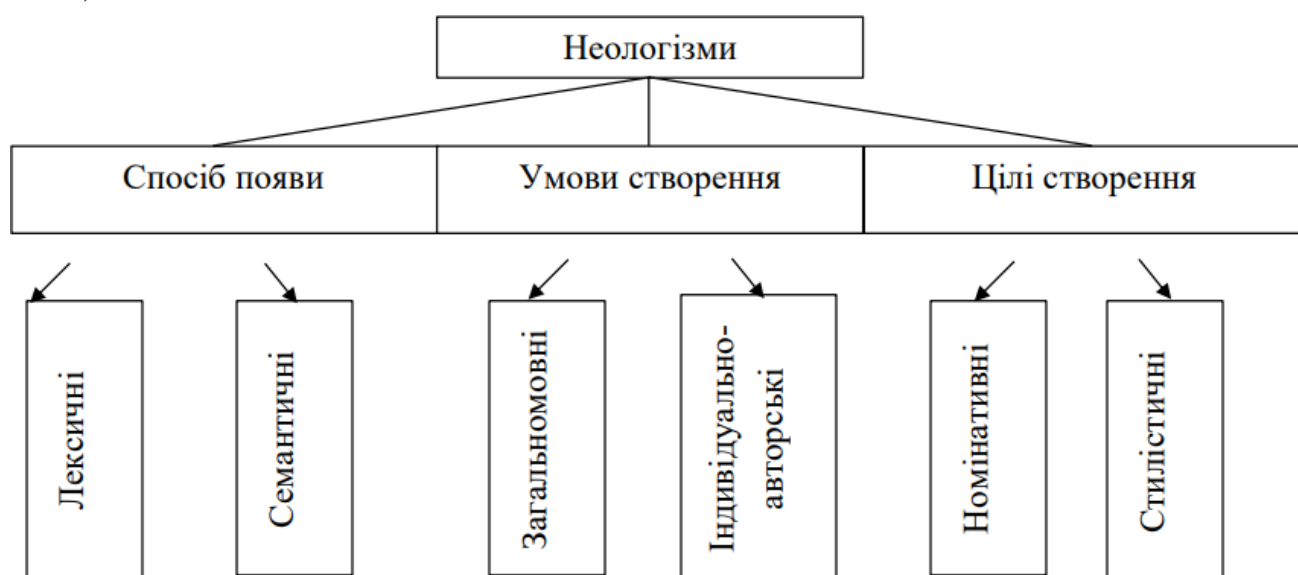

Схема 1.2. – Типологія неологізмів за різними критеріями

Так само, С.І. Алаторцева виділяє наступні види неологізмів за тривалістю їхнього існування:

- факти короткого існування на рівні мови – текст (одноразове вживання);
- слова, значення, поєднання, що увійшли в мовну систему, що стали її повноправними членами;
- новації, які живуть якийсь час в мові, а потім йдуть з неї («історизм сучасності») [11].

За способом утворення І.М. Кабанова виділяє наступні типи неологізмів: фонологічні, запозичення, семантичні, морфологічні. Фонологічні неологізми виникають через зміну звукової форми слова. Запозичення відображають вплив інших мов на українську лексику. Семантичні новотвори з'являються через розширення або зміну значення вже наявних слів. Морфологічні неологізми утворюються шляхом додавання афіксів або зміни словотвірної структури. Аналіз цих типів дозволяє зрозуміти механізми оновлення словникового складу мови та їхню роль у сучасному мовленні [13].

Словотвір, як складова мовної системи, виконує низку фундаціональних функцій: дериваційну (утворення похідних лексем), номінативну (формування та поповнення лексичного складу), інтегративну (встановлення зв'язків між різними рівнями мовної системи), а також бере участь у когнітивно–класифікаційній діяльності людини. Як галузь лінгвістики, словотвір досліджує процеси деривації нових слів із чіткою лексико–семантичною структурою, що відбуваються за допомогою продуктивних механізмів, серед яких ключовими є афіксація (включаючи префіксацію та суфіксацію), конверсія, словоскладання та скорочення.

Ці механізми є основним джерелом динамічного розвитку, збагачення та експансії лексичного фонду сучасної англійської мови. Періодичне масове надходження неологізмів, утворених цими способами, виступає потужним чинником системної адаптації та трансформації мови, змушуючи її внутрішню структуру перебудовуватись для інтеграції нових одиниць.

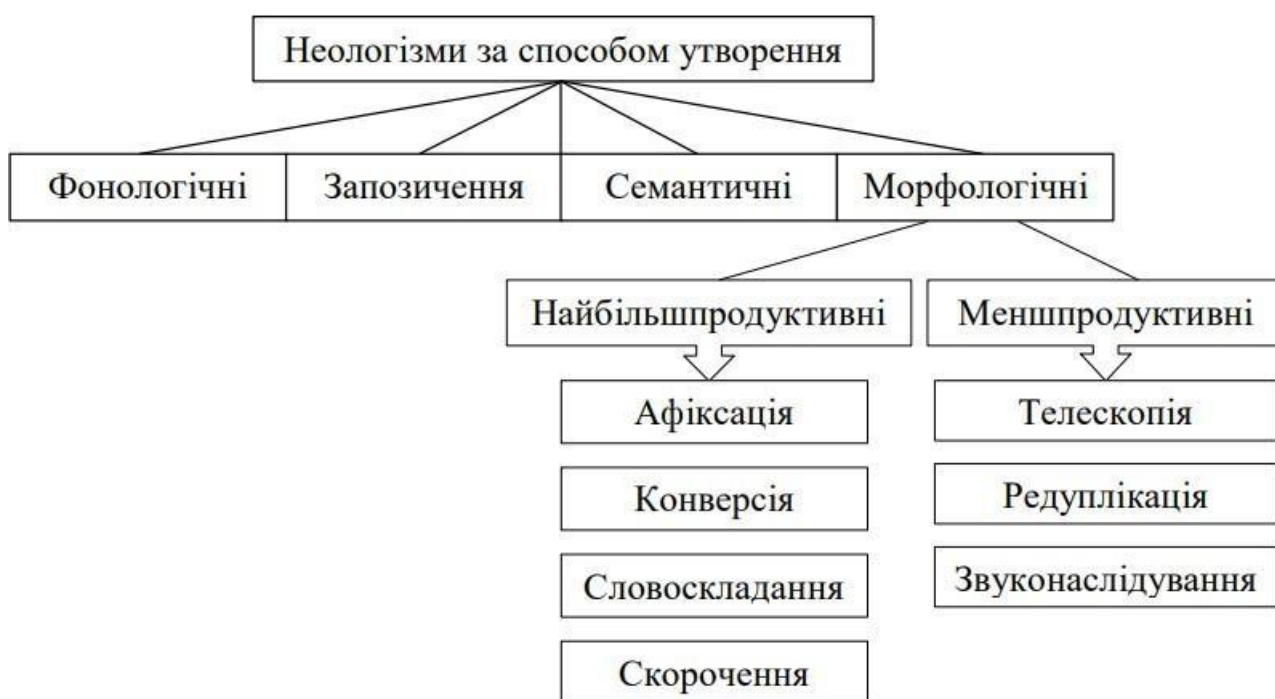

Схема 1.3. – Способи творення неологізмів

Існування неологізмів не зводиться виключно до утилітарної відповіді на суспільні потреби. Часто вони виникають як результат індивідуальної або колективної когнітивної активності, зокрема через утворення нових семантичних асоціацій або концептуальних зв'язків. Процес їх творення може мати двояку природу: семантико– морфологічну модифікацію існуючих лексичних одиниць або ж генерацію принципово нових слів, що сприяє диференціації та збагаченню лексико– семантичної системи мови.

1.2. Морфологічні та словоутворювальні механізми неологізмів

Морфологічні та дериваційні механізми утворення неологізмів складають комплексну систему, яка регулює процес генерування нових лексичних одиниць у межах мовної структури. Центральне місце в аналізі цієї системи посідає вивчення морфологічної продуктивності, що визначається як потенційна здатність мовної моделі до необмеженого (у принципі) та часто неусвідомленого носіями утворення похідних лексем. Дослідження цього феномену є фундаментальним для розкриття внутрішніх закономірностей лексичної динаміки та еволюції мови.

Нові лексеми формуються, об'єктивуючи сучасну реальність та стаючи актуальними для суспільства, що відображає динамічну природу мовних систем у контексті соціокультурних змін [8].

Створення неологізмів залежить від факторів культурного та політичного контексту, що визначає їхню стабільність у мові. Особливості формування неологізмів у сучасному українському та англійському політичному дискурсі демонструють актуальні способи словотворення в сучасних комунікативних практиках. Морфологічна основа неологізмів базується на принципах морфемної будови, де морфема визначається як мінімальна значуща одиниця мови, здатна передавати як лексичну, так і граматичну інформацію.

Гіпотеза про те, що чим продуктивнішим є процес словотворення, тим менш помітними будуть неологізми, які він формує, знаходить підтвердження в експериментальних дослідженнях. Це явище пов'язане з когнітивними механізмами обробки мовної інформації та психолінгвістичними закономірностями сприйняття новизни в мовленні.

Англійська мова демонструє високий ступінь продуктивності в створенні морфологічних неологізмів завдяки особливостям своєї морфологічної системи. Аналітичний характер англійської мови створює сприятливі умови для утворення нових лексичних одиниць шляхом комбінування морфологічних елементів з мінімальними формальними змінами. Високочастотні утворення з певними суфіксами доступні в ментальному лексиконі, тоді як низькочастотні слова та неологізми продукуються та розуміються за правилами, що свідчить про існування складної системи морфологічного аналізу.

Українська мова, яка належить до синтетичного морфологічного типу, демонструє значно вищу частотність та продуктивність афіксальних процесів порівняно з англійською. Ця диференціація прямим чином відображає глибинну структурну дихотомію: аналітична організація граматики англійської мови, що покладається на службові слова та фіксований порядок

слів, протиставляється синтетичній організації української, де переважає морфологічне кодування граматичних і словотвірних значень через систему флексій та дериваційних афіксів. Така різниця обумовлює принципово відмінні стратегії формування лексичних одиниць та вираження граматичних відношень у двох мовах.

Афіксація як основний механізм словотворення неологізмів функціонує по-різному в обох мовах, демонструючи специфічні закономірності продуктивності та семантичного розвитку. В англійській мові префіксація часто використовується для створення неологізмів з негативним або протилежним значенням, що відображає тенденцію до бінарної опозиційності в концептуальній організації лексичної системи. Продуктивними префіксами є un- (unprecedented, unfriend), re- (reboot, rebrand), pre- (prequel, preload), de- (debug, defriend), dis- (disconnect, dislike), anti- (antivirus, anti-aging), pro- (pro-choice, pro-active), що дозволяють створювати нові слова шляхом модифікації наявних лексичних основ [12].

У німецькій мові префіксація також активно використовується для творення нових слів. Продуктивними префіксами є ver- (versprechen – «обіцяти»), ent- (entstehen – «виникати»), re- (reagieren – «реагувати»), auf- (aufstehen – «вставати»), an- (anrufen – «подзвонити»), be- (bekommen – «отримувати»). Приклади складніших форм: die Deregulierung, die Entmilitarisierung, das Missmanagement. Це демонструє, що префіксація є важливим механізмом словотворення неологізмів і в німецькій мові, хоча частина продуктивності та семантичного забарвлення може відрізнятися від англійської [16].

Суфіксація в англійській мові представлена широким спектром морфем з різним ступенем продуктивності та семантичною специфікацією. Суфікс -er/-or активно використовується для позначення діяча або агентивності (blogger, hacker, influencer), -ness формує абстрактні поняття якості або стану (coolness, awesomeness, randomness), -ism служить для позначення ідеологічних течій або систем поглядів (feminism, capitalism, terrorism), -tion/-

sion передають значення процесів та результатів дії (digitization, visualization, communication). Особливої продуктивності набувають суфікси – ify/– ize для утворення дієслів (digitize, optimize, customize), що відображає тенденцію до вербалізації нових понять у сучасному англійському дискурсі.

Українська мова характеризується значно більшим розмаїттям афіксальних елементів, що зумовлено її флективною природою та розвиненою системою морфологічного варіювання. Префіксація включає такі продуктивні морфеми як без– (безконтактний, безготівковий), не– (нестандартний, нетрадиційний), під– (підсистема, підрівень), над– (наддержава, надсучасний), про– (проукраїнський, проєвропейський), пере– (перереформатування, переосмислення), які не лише змінюють лексичне значення слова, але й можуть впливати на його граматичні характеристики, зокрема на видові значення дієслів або ступені порівняння прикметників [21].

Суфіксація в українській мові відрізняється морфологічною складністю та семантичною розгалуженістю, що відображає багатовимірність морфологічних процесів у флективних мовах. Для творення неологізмів активно використовуються суфікси – ість (сучасність, інноваційність, інтерактивність), – ння/– ення (програмування, моделювання, форматування), – ник/– льник (комп'ютерник, інтернетник), які дозволяють створювати нові найменування осіб за професією, діяльністю, походженням або характерними ознаками [22].

Морфологічна продуктивність суфіксальних утворень в українській мові демонструє градуальність, де одні суфікси виявляють високу продуктивність у всіх семантичних сферах, інші – обмежену продуктивність у специфічних термінологічних галузях. Суфікс – івн– активно утворює прикметники зі значенням здатності до дії або схильності до якості (читати → читівний, сканувати → сканівний), що свідчить про розвиток нових морфологічних моделей під впливом міжмовних контактів.

Словоскладання представляє особливо цікавий механізм створення неологізмів в обох мовах, демонструючи різні типологічні стратегії

компаративного словотворення [24]. Морфологія також аналізує, як слова поводяться як частини мови, і як вони можуть відмінюватися для вираження граматичних категорій, що особливо важливо для розуміння морфологічної поведінки композитних неологізмів.

Предметом морфологічного аналізу є також функціонування слів у системі частин мови та їхнє відмінювання для експлікації граматичних категорій, що набуває особливої ваги при дослідженні морфологічної поведінки складених (компаративних) неологізмів.

В англійській мові композитні неологізми генеруються шляхом семантико– морфологічної інтеграції двох або більше автономних лексичних одиниць, що в результаті формує нову лексему з цілісним значенням та уніфікованою граматичною структурою. Цей процес може відбуватися без формальних змін основ (smartphone, cybersecurity, blockchain, crowdsourcing) або з їх незначною модифікацією, зберігаючи прозорість морфологічної структури для носіїв мови.

Семантичні відношення між компонентами англійських композитних неологізмів демонструють різні типи концептуальних зв'язків: атрибутивні (Smartwatch (smart + watch): годинник, що є «розумним» (оснащений обчислювальними функціями)), інструментальні (Cryptojacking (crypto + jacking): несанкціоноване використання обчислювальних потужностей пристрою (hijacking) для майнінгу криптовалют (crypto)), локативні (Cloudware (cloud + ware): програмне забезпечення (– ware), що працює в хмарному середовищі (cloud)), темпоральні (Lifeloggging (life + logging): постійне документування (logging) життя (life) в реальному часі). Ці семантичні моделі відображають когнітивні стратегії концептуалізації складних понять через комбінування простіших концептуальних елементів [42].

Український тип словоскладання часто передбачає використання з'єднувальних голосних – о– та – е– , що створює фонетично та морфологічно злитну структуру з чіткою морфемною сегментацією. Неологізми типу відеоблогер (відео + о + блог + ер), інтернет– магазин (інтернет + магазин),

соціал– демократ (соціал + демократ) демонструють адаптацію міжнародних термінів до морфологічних норм української мови з збереженням їхньої семантичної прозорості [13].

Українські композитні неологізми часто демонструють складну морфологічну структуру з множинними деривативними процесами. Наприклад, слово відеоконференція містить іншомовну основу відео–, з'єднувальну голосну –о–, латинську основу конференц– та суфікс –ія, що свідчить про багат шарову морфологічну організацію сучасних неологізмів [26].

Телескопія або контамінація як механізм створення неологізмів набуває особливого значення в сучасному мовному розвитку, відображаючи тенденцію до компресії мовного вираження та створення ємних номінацій для складних понять. Цей лінгвістичний феномен демонструє динамізм мови та роль морфології в мовному розвитку.

Телескопічний процес передбачає злиття частин двох або більше слів для створення нового терміну, який поєднує семантичні компоненти вихідних лексем з одночасним скороченням їхньої формальної структури. В англійській мові продуктивними є такі моделі як Brexit (Britain + exit), infotainment (information + entertainment), webinar (web + seminar), brunch (breakfast + lunch), smog (smoke + fog), які демонструють здатність мови створювати ємні найменування для складних понять через морфологічну компресію.

Морфонологічні процеси в телескопічних утвореннях включають різноманітні типи звукових змін: елізію (випадіння звуків), еліфонію (уникнення збігу голосних), асиміляцію та дисиміляцію приголосних. Ці процеси забезпечують фонетичну злитність новоутворених телескопізмів та їхню придатність для усного мовлення [1].

Українська мова також активно використовує телескопічні неологізми, особливо в політичному та медійному дискурсі, адаптуючи міжнародні моделі до власних морфонологічних особливостей. Слова такі як євроінтеграція (європейська + інтеграція), кіберпростір (кібернетичний + простір), відеоконференція (відео + конференція) створюються за подібними

принципами, але з урахуванням морфологічних особливостей української мови.

Конверсія як механізм словотворення неологізмів особливо характерна для англійської мови через її аналітичний характер та відносно просту морфологічну структуру. Цей процес дозволяє переводити слова з однієї частини мови в іншу без формальних морфологічних змін, що призводить до розширення семантичного потенціалу лексичної одиниці та створення нових номінативних можливостей.

Неологізми такі як *to google* (пошукати в інтернеті – від назви пошукової системи Google), *to text* (надіслати текстове повідомлення – від іменника *text*), *to friend* (додати в друзі в соціальній мережі – від іменника *friend*), *to blog* (вести блог – від іменника *blog*) демонструють продуктивність конверсійного механізму в створенні дієслівних неологізмів від іменникових основ. Ці утворення відображають мовну реакцію на появу нових технологічних реалій та соціальних практик [5].

В українській мові конверсія менш поширена через розвинену флективну систему, що вимагає морфологічного оформлення при переході слова в іншу частиномовну категорію. Однак спостерігається в окремих випадках, особливо при створенні неологізмів від власних назв або запозичених слів. Прикладами можуть слугувати дієслова *гуглити* (від Google), *фейсбучити* (від Facebook), *інстаграмити* (від Instagram), де іншомовна основа отримує українське дієслівне оформлення.

Скорочення як спосіб створення неологізмів відображає тенденцію до економії мовних засобів та оптимізації комунікативного процесу в умовах інформаційного суспільства. В англійській мові акроніми та аббревіатури стають повноцінними лексичними одиницями з власними морфологічними та фонологічними характеристиками: CEO (Chief Executive Officer), FAQ (Frequently Asked Questions), GPS (Global Positioning System), DNA (Deoxyribonucleic Acid) [39].

Морфологічна поведінка англійських акронімів демонструє їхню

повну інтеграцію в лексичну систему мови. Вони можуть приймати флективні показники множини (URLs, DVDs), утворювати похідні слова (radar → radial), входити до складу композитних утворень (e-mail, Wi-Fi hotspot).

Українська мова демонструє схожі тенденції, створюючи неологізми-скорочення як власного походження, так і адаптовані з інших мов: СМС, ВІП, ІТ, PR. Особливістю українських скорочених неологізмів є їхня здатність до подальшого словотворення з використанням традиційних морфологічних засобів: піар – піарити (дієслово), піарник (особа), піарницький (прикметник) [20].

Семантична деривація представляє особливий тип створення неологізмів, коли нове значення розвивається в межах уже існуючої лексичної форми без формальних морфологічних змін. В англійській мові слова такі як viral (про швидке поширення інформації в інтернеті), cloud (хмарні технології), stream (потокове відтворення медіа), mouse (комп'ютерна миша) демонструють семантичну еволюцію від конкретних до абстрактних значень через механізми концептуальної метафори.

Українська мова також активно використовує семантичну деривацію для створення неологізмів: мишка (комп'ютерна миша), вірус (комп'ютерний вірус), павутина (всесвітня павутина інтернету), вікно (програмне вікно), робочий стіл (комп'ютерний десктоп). Ці процеси відображають когнітивні механізми людського сприйняття та категоризації нових явищ.

Запозичення як механізм поповнення лексичного складу мови грає важливу роль у створенні неологізмів, особливо в умовах глобалізації та інтенсивних міжкультурних контактів. Англійська мова активно запозичує лексику з різних мов, адаптуючи її до власної морфологічної та фонологічної системи: tsunami (з японської), paparazzi (з італійської), schadenfreude (з німецької).

Українська мова також активно запозичує лексику, особливо з англійської мови: блог, сайт, чат, веб, онлайн, офлайн, які згодом стають основою для подальшого словотворення (блогер, блогосфера, сайтобудування,

чатитися, веб– дизайн). Фонетична адаптація англійських запозичень включає заміну невластивих українській мові звуків на найближчі фонетичні відповідники [22].

Контрастивний аналіз морфологічних механізмів неологізації виявляє як спільні типологічні тенденції, так і специфічні особливості кожної мовної системи. Спільними є загальні принципи морфемної організації, універсальні способи словотворення, подібні семантичні процеси. Відмінності стосуються продуктивності окремих словотвірних моделей та морфонологічних особливостей, що відображає типологічну різницю між аналітичним та синтетичним типами мов.

1.3. Лексико– семантичні характеристики неологізмів

У сфері лінгвістики неологізми виступають як комплексний і багатовимірний об'єкт дослідження, який репрезентує динаміку мовної еволюції та трансформацій у лексико– семантичній системі. Вивчення неологічних процесів у контрастивному аспекті (на прикладі англійської та української мов) дає змогу ідентифікувати як універсальні механізми оновлення лексичного фонду, так і ідиотетнічні риси, детерміновані типологічною будовою кожної мови та соціокультурним контекстом її існування.

Теоретичні основи дослідження неологізмів базуються на фундаментальних принципах лексикології та семасіології. Неологізм традиційно визначається як нова лексична одиниця, що з'являється в мові для позначення нового предмета, явища або поняття, а також як нове значення, яке розвиває вже існуюче слово. Семантичний неологізм, або неосемант, – це вже наявна у мові лексема, яка розвиває нове значення. Ця дихотомія лексичних та семантичних новоутворень становить основу класифікаційних схем неологічних досліджень [3].

Лексико– семантичні характеристики неологізмів виявляються через

систему диференційних ознак, що відрізняють новоутворення від усталеної лексики. Первинною ознакою неологізму є його новизна, яка має відносний характер і визначається хронологічними рамками та соціальними параметрами мовного колективу. Новизна неологізму може проявлятися на різних рівнях мовної структури: фонетичному (нові звукосполучення), морфологічному (нові словотвірні моделі), семантичному (нові значення) та прагматичному (нові умови вживання [13]).

Семантична структура неологізмів характеризується специфічними властивостями, що відрізняють їх від семантики узуальної лексики. Новоутворення часто демонструють семантичну прозорість, коли значення цілого слова може бути виведене з аналізу його компонентів. В англійській мові цей принцип особливо яскраво проявляється в композитних структурах таких як «smartphone» , «mindfulness» , «crowdfunding» , де семантика складного слова формується композиційно зі значень основ– компонентів. Українська мова демонструє аналогічні процеси, хоча з урахуванням власних словотвірних особливостей: «інтернет– магазин», «онлайн– навчання», «віртуальна реальність» [2].

Морфологічний аналіз неологізмів виявляє ключові продуктивні дериваційні моделі, властиві певній мові. Низка традиційних морфологічних процесів активно залучається для неологізації, зокрема в англійському просторі: це словоскладання, деривація (афіксація), конверсія, скорочення (аббревіація, акронімія) та запозичення.

Для сучасної англійської мови характерна висока активність аналітичних та нефлексійних способів словотворення. Найбільш продуктивними є моделі словосполучень, які часто переходять у складені лексеми, що відбиває загальну тенденцію до аналітизму: N+N (laptop, smartphone, coffee shop, online banking), Adj+N (software, hardware, social media, cloud storage), V+N (breakout, shutdown, log in, sign up). Ці конструкції демонструють, що англійська мова активно створює нові слова без морфологічного оформлення, орієнтуючись на семантичну прозорість і

гнучкість. Вони дозволяють швидко реагувати на нові технології та соціальні практики.

На противагу цьому, українська мова при утворенні неологізмів продемонструвала переважання синтетичних (афіксальних) механізмів. Особливо продуктивними є суфіксація та префіксація. Активно використовуються суфікси – ація/– яція для утворення віддієслівних іменників (комп'ютеризація, цифровізація, глобалізація, мобілізація, автоматизація), суфікс – ість для позначення абстрактних понять (віртуальність, інтерактивність, мобільність, доступність), префікси анти–, супер–, гіпер– для вираження інтенсивності або протиставлення (антиспам, суперпотужний, гіперзв'язок). Ці механізми демонструють здатність української мови продуктивно формувати нові слова і зберігати синтетичний характер словотворення.

Фонетико– фонологічні особливості неологізмів відображають адаптаційні механізми мовних систем при інтеграції іншомовних елементів. Англійська мова демонструє високу толерантність до фонетичного різноманіття, легко інкорпорує звукові комплекси з різних мов: японські «tsunami», «karaoke», німецькі «schadenfreude», французькі «entrepreneur». Ця фонетична гнучкість зумовлена історичною поліетнічністю англійського простору та інтернаціональним статусом мови. Англійська здатна зберігати близьку до оригіналу вимову, що спрощує міжнародну комунікацію та глобальне запозичення. [7].

Українська мова виявляє більш послідовну фонетичну адаптацію запозичених неологізмів відповідно до власної фонологічної системи. Процеси субституції звуків, адаптації акцентних моделей та морфонологічних чергувань забезпечують інтеграцію новоутворень у систему української мови: «імейл» замість «e– mail», «сайт» замість «site», «блог» замість «blog». Такі адаптації дозволяють українській мові зберігати фонетичну однорідність та уникати порушень внутрішньої системи звуків, одночасно інтегруючи міжнародну лексику [8].

Синтаксичні властивості неологізмів виявляють їхні валентні характеристики та дистрибутивні можливості. В англійській мові неологізми легко інтегруються в різноманітні синтаксичні конструкції завдяки аналітичному характеру граматичної будови. Атрибутивне використання іменників без морфологічного оформлення (computer virus, internet café, social media) демонструє гнучкість синтаксичної системи англійської мови.

Українські неологізми потребують морфологічного оформлення для реалізації синтаксичних функцій. Атрибутивна функція реалізується через прикметникові форми (комп'ютерний вірус, інтернет– кафе, соціальні медіа) або через узгоджені означення. Ця особливість відображає синтетичний характер української граматичної системи та важливість флективних показників для вираження синтаксичних відношень.

Словотвірна продуктивність неологізму слугує ключовим індикатором його повноцінної інтеграції в мовну систему. Успішно асимільовані неологізми не лише збагачують лексикон, а й стають дериваційними центрами, генеруючи нові ланки словотвірних парадигм та розширюючи відповідні семантичні поля. Для англійської мови характерна особливо висока дериваційна активність неологізмів, що реалізується через розгалужену систему граматичних і словотвірних форм: «google» → «googling», «googled», «googler»; «tweet» → «tweeting», «tweeted», «tweeter», «tweetable». Ця продуктивність значною мірою посилюється конверсією – механізмом прямого переходу слова в іншу частину мови без зміни форми (наприклад, email (ім.) → to email (дієсл.)), що є типовими для аналітичної структури англійської мови.

Українська мова демонструє словотвірну продуктивність неологізмів через традиційні деривативні механізми. Від основ– неологізмів утворюються похідні слова за продуктивними словотвірними моделями: «блог» → «блогер», «блогінг», «блоговий»; «хакер» → «хакерський», «хакерство», «хакнути». Морфологічне багатство української мови забезпечує широкі можливості для дериваційного розвитку неологічних основ і дозволяє створювати нові слова

для специфічних технологічних чи соціальних потреб [26].

Семантичні поля, що формуються неологізмами, є дзеркальним відбиттям пріоритетних напрямів суспільного та науково–технічного розвитку. Найінтенсивнішими серед них є поля інформаційних технологій, соціальних комунікацій, фінансово– економічної сфери та екології. Зокрема, лексика соціальних мереж тяжіє до категорії авторських (окказіональних) неологізмів, оскільки її виникнення часто зумовлене стилістичною креативністю та комунікативними стратегіями медійного простору. Приклади: «influencer» → «influencing», «hashtag» → «hashtagging»; українські адаптації: «впливовець», «вірусний пост», що демонструють креативне використання дериваційних механізмів.

Технологічна сфера генерує переважно термінологічні неологізми, які демонструють міжнародну конвергенцію понять: пор. англ. artificial intelligence, machine learning, blockchain з укр. штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн. Натомість неологізми соціальних мереж (selfie, hashtag, influencer) характеризуються експресивністю та глобальною трансмісією, часто запозичуючись іншими мовами в оригінальній формі. Українська мова реагує на них різноманітними адаптаційними стратегіями: транслітерацію (селфі, хештег), семантичне калькування (впливовець, вірусний) або власну деривацію.

Прагматика неологізмів розкриває їхню ключову роль у конструюванні актуальної мовної картини світу та як засобу міжкультурної взаємодії. Вони функціонують як потужні соціолінгвістичні маркери, сигналізуючи про професійну, генераційну або групову ідентичність мовця. Володіння релевантною новою лексикою становить індикатор інтегрованості в дискурс сучасності, професійної компетенції та належності до конкретного соціокультурного простору.

Стилістична маркованість неологізмів варіює залежно від сфери походження та частотності використання. Термінологічні неологізми зазвичай характеризуються стилістичною нейтральністю (artificial intelligence, cloud

computing, штучний інтелект, хмарні технології), тоді як неологізми розмовного мовлення можуть мати експресивне, жартівливе або іронічне забарвлення (selfie, binge-watch, лайкати, фоловити). Процес стилістичної нейтралізації відбувається поступово в міру поширення та узуалізації неологізмів: наприклад, «селфі» спочатку мало розмовне забарвлення, але зараз використовується у нейтральному стилі в медіа та офіційних текстах [27].

Соціолінгвістичні фактори значно впливають на прийняття та поширення неологізмів у мовних спільнотах. Вікові характеристики мовців виявляються одним із найвагоміших факторів: молодші покоління демонструють вищу готовність до використання неологізмів, особливо пов'язаних із цифровими технологіями (наприклад, teens активно використовують терміни «meme», «story», «DM» – direct message). Освітній рівень, професійна діяльність та соціальний статус також впливають на сприйняття та активне використання новітньої лексики: професійні IT-спільноти активно запроваджують «cloud storage», «big data», «blockchain», тоді як у повсякденній мові частіше вживаються кальковані або адаптовані терміни: «хмарне сховище», «великий масив даних».

Географічні варіанти англійської мови демонструють різну інтенсивність неологічних процесів. Американський варіант традиційно виявляє вищу продуктивність у створенні та поширенні неологізмів, особливо в сфері технологій та бізнесу: наприклад, «fintech», «gig economy», «startup», тоді як британський варіант часто виступає як реципієнт американських неологізмів, хоча зберігає власні традиції словотворення («holiday let», «queue-jumping») [52].

Лексикографічна фіксація неологізмів представляє окремий аспект їхнього дослідження. З лексикографічної перспективи неологізми – це слова, які не були включені до словника. Критерії включення новоутворень до словників базуються на частотності використання, стабільності семантики та соціальній значущості. Англійська лексикографія демонструє вищу

оперативність у фіксації неологізмів, що зумовлено динамічністю мови та розвиненістю лексикографічної традиції: наприклад, Oxford English Dictionary регулярно додає слова «emoji», «selfie», «podcast». Українська лексикографія характеризується більш консервативним підходом до включення неологізмів у нормативні словники. Процедури відбору та кодифікації новоутворень передбачають ретельну перевірку на відповідність словотвірним нормам української мови та семантичну стабільність (селфі, блогер, вірусний пост). Це забезпечує вищу якість лексикографічної фіксації, хоча може уповільнювати процес документування мовних змін.

Українська лексикографія характеризується більш консервативним підходом до включення неологізмів у нормативні словники. Процедури відбору та кодифікації новоутворень передбачають ретельну перевірку на відповідність словотвірним нормам української мови та семантичну стабільність [41]. Це забезпечує вищу якість лексикографічної фіксації, хоча може уповільнювати процес документування мовних змін.

Діахронічні аспекти неологізації розкривають історичні закономірності лексичного поповнення. Періоди інтенсивної неологізації зазвичай збігаються з епохами соціальних трансформацій, наукових відкриттів та технологічних революцій. Сучасний етап характеризується безпрецедентною інтенсивністю неологічних процесів, зумовленою глобалізацією, цифровізацією та прискоренням інформаційного обміну.

Процеси лексикалізації та узуалізації неологізмів демонструють різну швидкість в англійській та українській мовах. Англійська мова як *lingua franca* сучасного світу забезпечує швидше поширення та закріплення неологізмів у міжнародному масштабі (наприклад, «social distancing», «lockdown» швидко потрапили у словники багатьох мов). Українська мова виявляє більш селективний підхід, що сприяє збереженню мовної специфіки та національного характеру лексичної системи, часто обираючи адаптовані форми («соціальна дистанція», «карантин»).

Перспективи розвитку неологічних процесів пов'язані з подальшою

цифровізацією суспільства, розвитком штучного інтелекту, екологічними викликами та глобальними соціальними трансформаціями. Міждисциплінарний характер сучасних досліджень сприяє виникненню термінологічних неологізмів на перетині різних наукових галузей, наприклад: «eco-friendly», «greenwashing», «carbon footprint», що вже адаптуються українською як «екологічно дружній», «зелений піар», «вуглецевий слід».

Компаративний аналіз лексико–семантичних характеристик неологізмів в англійській та українській мовах розкриває як універсальні принципи мовного розвитку, так і специфічні національні особливості лексичного поповнення. Обидві мови демонструють активну адаптацію до змін сучасного світу через створення нових номінативних засобів, однак механізми цих процесів відображають глибинні типологічні відмінності аналітичної та синтетичної мовних структур [30]. Дослідження неологізмів сприяє поглибленому розумінню динамічних процесів у сучасних мовах та прогнозуванню векторів їхнього майбутнього розвитку.

1.4. Функціонально–комунікативні властивості неологізмів у будівельному дискурсі

Сучасний будівельний дискурс відзначається високою динамікою та активним процесом лексичної інновації, що є прямим наслідком постійної еволюції технологій, матеріалів та методологій організації виробництва. Неологізми в цій сфері виконують не просто номінативну функцію, фіксуючи нові поняття, а й відіграють ключову інтегративно–комунікативну роль, забезпечуючи точну та ефективну професійну взаємодію в середовищі фахівців різних профілів і рівнів компетенції.

Теоретичну основу дослідження неологізмів у будівельному дискурсі складає інтегративне визначення дискурсу як сукупності мовленнєвих актів та екстралінгвістичного контексту, в якому вони реалізуються. Будівельний дискурс, будучи різновидом професійного (спеціалізованого) дискурсу,

характеризується такими ключовими параметрами: високою термінологічною насиченістю, денотативною точністю та прагматичною спрямованістю на вирішення конкретних виробничих завдань. Термінологічна система, що репрезентує галузеві знання, вирізняється чітко визначеними семантичними межами одиниць і формує концептуально–комунікативний фундамент професійної взаємодії в будівництві [].

Специфіка будівельного дискурсу полягає в його багатовекторності та міждисциплінарності. Він охоплює різноманітні галузі: від традиційного будівництва до сучасних інноваційних технологій, включаючи архітектуру, конструювання, матеріалознавство, геодезію, екологію будівництва тощо. Така широта тематичного охоплення зумовлює різноманітність типів неологізмів, що функціонують у межах цієї сфери.

Неологізми в лінгвістичному розумінні представляють собою нові слова або нові значення вже наявних слів, що виникають для позначення нових понять, явищ, процесів чи об'єктів. У будівельній комунікації неологізми виникають внаслідок потреби номінації нових будівельних матеріалів, технологій, інструментів, процедур, а також концептів організації будівельного виробництва.

Класифікація неологізмів може здійснюватися за різними критеріями. За способом утворення розрізняють лексичні, семантичні та запозичені неологізми. Лексичні неологізми створюються за допомогою наявних у мові словотвірних засобів: префіксації, суфіксації, словоскладання, аббревіації. Наприклад: *монолітобудування* (технологія зведення будівель із суцільного бетону) корінь – *моноліт*, сполучний голосний – *о* – , корінь – *буд*, суфікси – *ува*– *і* –*нн*– , закінчення – *я*. Семантичні неологізми виникають унаслідок розвитку нових значень уже існуючих слів. Нприклад: *паспорт (будівлі)* – технічна документація об'єкта, *зелений (будинок)* – екологічно орієнтований, енергоощадний. Запозичені неологізми надходять з інших мов, передусім з англійської, як мови міжнародного науково–технічного спілкування. Наприклад: *девелопер* – компанія або особа, що реалізує будівельний проект,

брендмауер – протипожежна стіна між будівлями, *реновація* – оновлення застарілих будівель.

За тематичною належністю неологізми будівельного дискурсу можна поділити на групи: терміни на позначення нових будівельних матеріалів (*фібробетон* – бетон, армований волокнами, *смайт-скло* – скло зі змінною прозорістю), інноваційних технологій будівництва (*prefab-технології* – попередньо виготовлені будівельні елементи, *модульне будівництво* – збирання будівель із готових блоків), сучасного обладнання та інструментів (*роботизована опалубка* – автоматизовані системи формування конструкцій, *електронний тахеометр* – цифровий геодезичний інструмент), методів проєктування та розрахунків (*цифровий двійник* – віртуальна копія будівлі для аналізу), систем управління якістю (*lean-будівництво* – оптимізація процесів і ресурсів), екологічних технологій у будівництві (*пасивний будинок* – будівля з мінімальним енергоспоживанням), цифровізації будівельних процесів (*смайт-будівництво* – інтеграція ІТ у будівельні процеси) [22].

Функціональна природа неологізмів у будівельній галузі проявляється передусім у їхній номінативній функції. Нові лексичні одиниці слугують для позначення інноваційних явищ у будівництві, забезпечуючи точну ідентифікацію та диференціацію понять. Номінативна функція неологізмів тісно пов'язана з їхньою дефінітивною функцією – здатністю не лише називати, а й визначати сутнісні характеристики позначуваних об'єктів [10].

Інформативна функція неологізмів у фаховій мові будівельної сфери полягає в їхній здатності передавати концентровану професійну інформацію. Нові терміни часто містять у собі інформацію про властивості матеріалів, технологічні процеси, конструктивні особливості та інші технічні параметри. Така інформаційна насиченість неологізмів дозволяє фахівцям ефективно обмінюватися складною технічною інформацією, використовуючи компактні мовні засоби – «самовирівнююча суміш», «термоізоляційна панель», «багат шарова гідроізоляція», що відображають склад, властивості матеріалу та його призначення [12].

Систематизаційна функція неологізмів полягає в їхній здатності структурувати професійне знання, створюючи ієрархічні системи понять. Нові терміни часто входять до складних номенклатур, що дозволяє систематизувати знання про будівельні матеріали, технології та процеси. Це можна спостерігати у словосполученнях «структурна кераміка», «несуча конструкція», «панельно-каркасне будівництво», які допомагають організувати інформацію, чітко розмежовуючи категорії матеріалів, конструкцій та технологій [22].

Прогностична функція неологізмів реалізується через їхню здатність виступати індикаторами перспективних векторів розвитку цієї області. Системний аналіз новоутворених термінів формує основу для прогнозування тенденцій у таких ключових сферах, як еволюція будівельних технологій та методів, розвиток матеріалознавства і поява нових композитів, трансформація принципів організації та управління будівельним виробництвом. Наприклад, терміни «3D-друк будівель», «модульне житло», «екологічно чисті композити» відображають нові технологічні тенденції та допомагають фахівцям прогнозувати розвиток галузі і адаптувати виробничі стратегії. Таким чином, неологізми слугують своєрідним «лінгвістичним синопсисом» майбутніх технологічних і організаційних змін.

Комунікативні властивості неологізмів у будівельному дискурсі виявляються в їхній здатності забезпечувати ефективну взаємодію між учасниками професійної комунікації. Основною комунікативною властивістю неологізмів є їхня здатність до швидкого й точного інформаційного обміну [8]. Нові терміни дозволяють фахівцям оперативно передавати інформацію про інноваційні технології, матеріали та методи роботи.

Адаптивність є ключовою комунікативною властивістю неологізмів у будівельному просторі. Нові терміни повинні легко інтегруватися в наявну термінологічну систему, не порушуючи її логічної структури та забезпечуючи семантичну сумісність з існуючими поняттями. Успішна адаптація неологізму в професійному дискурсі залежить від його мотивованості, зрозумілості та

відповідності існуючим словотвірним моделям.

Соціальна маркованість неологізмів у цьому полі проявляється в їхній здатності ідентифікувати рівень професійної компетентності мовців. Володіння новітньою термінологією свідчить про обізнаність фахівця з сучасними тенденціями в галузі, що впливає на його професійний статус та авторитет у професійному середовищі [9].

Інтегративна комунікативна властивість неологізмів проявляється в їхній здатності об'єднувати фахівців навколо нових концепцій та технологій. Спільне використання нової термінології сприяє формуванню професійних спільнот, об'єднаних спільними інтересами та цілями. Це особливо важливо в контексті міждисциплінарного співробітництва, коли фахівці різних галузей працюють над спільними проєктами.

Дидактичний аспект функціонування неологізмів у професійному мовленні полягає в їхній ключовій ролі в освітньому просторі. Нові терміни закономірно інтегруються в навчальні програми та дидактичні матеріали, стаючи обов'язковим об'єктом опанування. Ступінь їх засвоєння слугує важливим критерієм сформованості професійної компетенції майбутніх фахівців. Однак інтенсивна неологізація може створювати дидактичні виклики: надмірна кількість нових одиниць, що значно перевищує когнітивні можливості засвоєння в рамках навчального циклу, призводить до інформаційного перевантаження та ускладнює формування стійкої термінологічної бази. Таким чином, виникає потреба в науково обґрунтованому відборі та дозуванні неологічної лексики в освітньому процесі для забезпечення його ефективності.

Регулятивна комунікативна властивість неологізмів проявляється в їхній здатності впливати на організацію професійної діяльності. Введення нових термінів часто супроводжується змінами в технологічних процесах, стандартах якості, нормативно-правовій базі галузі [2]. Таким чином, неологізми стають інструментами управління інноваційними процесами в будівництві.

Особливості функціонування неологізмів у різних підтипах будівельного дискурсу мають свою специфіку. У технічному мовленні переважають терміни, що позначають конкретні матеріали, технології та процеси. Ці неологізми характеризуються високим ступенем точності та однозначності, мінімальною експресивністю та максимальною інформативністю.

У науково–дослідному підтипі будівельної галузі неологізми часто мають більш абстрактний характер, позначаючи теоретичні концепції, методології дослідження, параметри та характеристики. Ці терміни можуть мати складну внутрішню форму, відображаючи складність позначуваних понять.

В управлінському дискурсі будівництва неологізми часто пов'язані з новими формами організації виробництва (*кластерна модель* – об'єднання забудовників, проєктувальників і постачальників, *інжиніринговий супровід* – повний цикл техніко– управлінських послуг), методами управління проєктами (*stakeholder– менеджмент* – управління взаємодією з зацікавленими сторонами), економічними моделями (*value engineering* – оптимізація витрат без втрати якості) та правовими конструкціями (*due diligence проєкту* – комплексна юридично–економічна перевірка). Ці терміни можуть мати міждисциплінарний характер, запозичуючи елементи з економічного, юридичного та управлінського дискурсів.

Соціолінгвістичні чинники суттєво впливають на процеси неологізації у будівельній комунікації. Глобалізація призводить до активного запозичення термінів з міжнародних стандартів, англійської технічної літератури та документації зарубіжних виробників обладнання та матеріалів. Це створює потребу в адаптації іншомовних неологізмів до фонетичної та граматичної системи української мови [29].

Регіональні особливості також впливають на неологізацію. В різних регіонах можуть з'являтися специфічні терміни, пов'язані з місцевими особливостями клімату, геології, традиційними будівельними матеріалами та

технологіями. Така регіональна варіативність створює додаткові виклики для стандартизації термінології.

Когнітивні механізми обробки неологізмів у сфері будівництва включають процеси категоризації, концептуалізації та схематизації. Нові терміни повинні бути інтегровані в існуючі когнітивні схеми фахівців, що вимагає актуалізації відповідних концептуальних зв'язків та асоціацій.

Прагматичні характеристики неологізмів у будівельному дискурсі визначаються контекстом їхнього використання. Один і той самий термін може мати різні прагматичні функції залежно від комунікативної ситуації: у технічній документації він виконує номінативну функцію, в рекламних матеріалах – персуазивну, в навчальних текстах – дидактичну [30].

Семантичні процеси, що супроводжують входження неологізмів у фахову мову будівництва, включають спеціалізацію значення, метафоричне й метонімічне перенесення, розширення або звуження семантики. Ці процеси відбуваються під впливом професійного контексту та потреб комунікації.

Нормативні проблеми, пов'язані з неологізмами в галузі будівництва, включають питання кодифікації нових термінів, їхньої стандартизації та уніфікації. Відсутність єдиних норм може призводити до термінологічного хаосу та ускладнення професійної комунікації.

Перспективи розвитку неологізації пов'язані з подальшим технологічним розвитком царини, впровадженням цифрових технологій, розвитком «зеленого» будівництва та принципів сталого розвитку. Цифровізація будівництва призводить до появи великої кількості неологізмів, пов'язаних з інформаційними технологіями, автоматизацією процесів, штучним інтелектом у будівництві.

Екологічні тенденції в галузі сприяють появі термінів, пов'язаних з енергоефективністю, використанням відновлювальних джерел енергії, переробкою будівельних відходів, біоматеріалами тощо [31]. Ця термінологія часто має позитивні конотації і відображає зростаючу увагу суспільства до екологічних проблем.

Інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання в будівельну сферу продукує новий пласт неологізмів, які вербалізують такі напрямки, як: автоматизація BIM– проектування (Building Information Modeling); роботизація виконавчих процесів на майданчику; застосування предиктивної аналітики та цифрових двійників (digital twins) в управлінні проєктами.

Дані термінологічні утворення часто мають гібридний характер, що відображає конвергенцію двох дискурсів: їхні основи поєднують елементи традиційної будівельної лексики (*проекткування, управління, аналітика*) з поняттями комп'ютерних наук (*алгоритм, модель, дані, симуляція*). Це формує специфічний інтердискурс, що є ознакою глибокої цифрової трансформації галузі.

Розвиток нанотехнологій у будівництві створює потребу в термінах для позначення наноматеріалів, нанопокриттів, наномодифікованих будівельних матеріалів. Така термінологія вимагає особливої точності через складність позначуваних явищ і процесів.

Методологічні проблеми дослідження неологізмів у будівельному дискурсі включають питання їх ідентифікації, класифікації, аналізу функціонування. Корпусні методи дослідження дозволяють відстежувати частотність використання нових термінів, їх контекстуальні особливості, колокаційні зв'язки.

Прикладні аспекти дослідження функціонально–комунікативних властивостей неологізмів включають розробку рекомендацій для термінотворення, створення термінологічних баз даних, укладання спеціальних словників. Ці практичні застосування результатів дослідження мають важливе значення для підтримки якості професійної комунікації в будівельній галузі [24].

Перспективи подальших досліджень функціонально–комунікативних властивостей неологізмів у будівельному дискурсі пов'язані з розвитком нових методологічних підходів, впровадженням цифрових технологій в лінгвістичні

дослідження, розширенням корпусної бази досліджень. Машинне навчання та штучний інтелект відкривають нові можливості для автоматичного виявлення та аналізу неологізмів у великих масивах тексту.

Таким чином, функціонально–комунікативні властивості неологізмів у будівництві становлять складну багаторівневу систему, що відображає динамічність і складність сучасної будівельної галузі. Ці властивості забезпечують ефективне функціонування професійної комунікації, сприяють інноваційному розвитку галузі та формують термінологічну основу для майбутнього розвитку будівельних технологій і методів організації будівельного виробництва.

Висновок до 1 розділу

У першому розділі здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз неологізмів як динамічного лінгвістичного феномену, що відображає процеси оновлення лексико-семантичної системи мови.

Встановлено відсутність єдиної дефініції терміна "неологізм" у сучасній лінгвістиці через релятивність та історичну мінливість цього поняття. Неологізм визначається як нове слово або мовленнєве утворення, що виникає для номінації нових реалій або внаслідок індивідуального творчого акту. Виявлено множинність класифікаційних підходів за різними критеріями: способом утворення, ступенем новизни, тривалістю існування, функціональним призначенням.

Аналіз морфологічних механізмів неологізації продемонстрував типологічні відмінності між англійською та українською мовами. В англійській домінують словоскладання та конверсія, тоді як українська характеризується високою продуктивністю афіксальних процесів. Основними способами творення є афіксація, композиція, телескопія, аббревіація та запозичення.

Лексико-семантичний аналіз розкрив ключові характеристики неологізмів: семантичну прозорість, дериваційну продуктивність, здатність

формувати нові семантичні поля. Найінтенсивніша неологізація відбувається в сферах інформаційних технологій, соціальних комунікацій та екології.

Дослідження функціонально-комунікативних властивостей неологізмів у будівельному дискурсі виявило їхні основні функції: номінативну, інформативну, систематизаційну та прогностичну. Неологізми забезпечують ефективну професійну комунікацію, відображають інноваційні процеси галузі та слугують індикаторами технологічного розвитку будівництва.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОГО ДИСКУРСУ

2.1. Методологія перекладу неологізмів

Переклад неологізмів у сфері будівельної термінології являє собою значну перекладацьку проблему, зумовлену динамічним розвитком технологічних процесів, матеріалознавства та будівельних методів. Сучасний будівельний дискурс характеризується інтенсивним продукуванням інноваційних концептів, що зумовлює необхідність лінгвістичної адаптації новоутворених лексичних одиниць [7]. Методологія перекладу таких неологізмів базується на комплексному застосуванні семантичного, морфологічного та функціонального аналізу [3].

Ключовою методологічною проблемою є вибір стратегії трансляції термінів, які ще не інтегровані в термінологічну систему мови перекладу. Яскравим прикладом слугує англійський термін «*green building*», німецькі еквіваленти якого («*nachhaltiges Bauen*», «*grünes Gebäude*») та українські відповідники («*зелене будівництво*», «*екологічне будівництво*») ілюструють варіативність перекладацьких рішень [4]. Вибір між прийомом калькування та описового перекладу детермінується ступенем інтеграції концепту в професійну комунікацію та наявністю усталених відповідників у цільовому дискурсі.

Технологічний прогрес генерує особливо складні випадки неологізмів. Термін «*smart building*» демонструє поліваріантність перекладацьких інтерпретацій: німецькомовні еквіваленти («*intelligentes Gebäude*», «*Smart Building*», «*smartes Gebäude*») та українські варіанти («*інтелектуальна будівля*», «*розумна будівля*», «*смарт-будівля*») відображають культурно-мовну специфіку рецепції технологічного концепту та рівень його соціальної адаптації [5].

Композитні неологізми, завдяки своїй структурній складності, становлять додаткові перекладацькі труднощі. Англійський термін «*cross-laminated timber*» (CLT), будучи складним композитом, у німецькомовному дискурсі реалізується як «*Brettsper Holz*», «*Kreuzlagenholz*» або «*CLT-Holz*», що свідчить про механізми семантичної еквівалентності, що ґрунтуються на національній термінотворчості [10]. Український переклад («*хрестоподібно клеєна деревина*», «*CLT-панелі*», «*перехресно ламіноване дерево*») ілюструє паралельне функціонування калькованих форм та аббревіатурних запозичень у термінологічній системі.

Термінологія сфери будівельної автоматизації формує специфічну перекладацьку складність, зумовлену її міждисциплінарною природою. Концепт «*Internet of Things*» (IoT) у будівельному дискурсі реалізується в німецькій термінологічній системі як «*Internet der Dinge im Bauwesen*», «*IoT-Technologie*» або «*vernetzte Gebäudetechnik*», тоді як в українському професійному просторі функціонує в рівнозначних формах «*інтернет речей у будівництві*», «*IoT-технології*» та «*підключені будівельні системи*» [9]. З методологічної точки зору критично важливим є забезпечення технічної коректності терміна при його подальшій адаптації до лінгвістичних норм мови перекладу.

Окрему категорію перекладацьких труднощів становлять еколінгвістичні неологізми, що зумовлено потребою у відтворенні міжнародно стандартизованих концептів. Так, термін «*carbon footprint*» у будівельному контексті має низку німецьких відповідників («*CO₂-Fußabdruck*», «*Kohlenstoff-Fußabdruck*», «*Klimabilanz*») та українських еквівалентів («*вуглецевий слід*», «*карбоновий відбиток*», «*вплив на клімат*»). Ключовою методологічною вимогою тут є пошук балансу між дотриманням принципів міжнародної стандартизації екологічних показників та необхідністю їхньої мовної локалізації.

Інновації в галузі матеріалознавства продукують неологізми з підвищеним рівнем технічної специфікації, що ускладнює їхню міжмовну

передачу [15]. Наприклад, термін «*recycled plastic bricks*» у німецькому дискурсі реалізується як «*recycelte Kunststoffziegel*» або «*Plastikbausteine aus Recyclingmaterial*», а в українському – як «цегла з переробленого пластику» чи «рециклінгові пластикові блоки». Аналогічно, біокомпозитний матеріал «*hempcrete*» має німецькі відповідники «*Hanfbeton*» та «*Hanf-Kalk-Gemisch*» і українські еквіваленти «конопляний бетон», «бетон з коноплі» або запозичену форму «гемпкрет».

Цифрова трансформація будівельної галузі індукує формування неологізмів на перетині технологічних інновацій та класичного будівельного дискурсу. Концепт «*Building Information Modeling*» (BIM), демонструючи тенденцію до міжнародної лексикалізації в більшості мовних систем, отримує в німецькому термінологічному полі варіативні відповідники: «*Gebäudedatenmodellierung*», «*Bauwerksdatenmodellierung*» або «*digitale Bauplanung*». В українському науково-технічному просторі він репрезентується як «інформаційне моделювання будівель», «BIM-технології» або «цифрове проектування» [16]. Вибір оптимальної стратегії між глобальною уніфікацією терміна та його національною термінологізацією є суттєвим методологічним імперативом.

Неологізми, що описують інноваційні матеріали типу «*self-healing concrete*», формують специфічний перекладацький виклик, зумовлений необхідністю відтворення їх функціональної сутності. В німецькій термінології він фіксується як «*selbtheilender Beton*» або «*selbstreparierender Beton*», тоді як українська пропонує низку еквівалентів: «самоцілюючий бетон», «бетон з самовідновленням», «автономно відновлювальний бетон». Методологічна відповідність у цьому випадку полягає в обов'язковому збереженні кореляції між технічними характеристиками матеріалу та його операціональним призначенням.

Термінологія автоматизованих будівельних систем продукує складні композитні одиниці з високим ступенем технічної детермінації. Так, поняття «*automated construction equipment*» має в німецькому дискурсі еквіваленти

«*automatisierte Bauausrüstung*», «*Bauautomatisierung*» або «*robotergestützte Bautechnik*». В українському перекладі воно реалізується як «автоматизоване будівельне обладнання», «роботизовані будівельні системи» або «автономне будівельне устаткування» [21]. Адекватність перекладу вимагає одночасної передачі технологічної семантики та дотримання принципу лінгвістичної ідіоматичності цільової мови.

Енергоефективні технології стимулюють продукування неологізмів, що поєднують міждисциплінарну семантику з національно-специфічною конотацією. Концепт «*passive house*» в німецькому термінологічному полі традиційно реалізується як «*Passivhaus*» (структурна калька), «*energieeffizientes Haus*» або «*Niedrigenergiehaus*», тоді як українська професійна комунікація оперує варіантами «пасивний будинок», «енергопасивна будівля» та «будинок пасивного стандарту». Даний приклад ілюструє методологічну необхідність інкорпорації національних нормативів енергетичної ефективності до процесу термінотворення.

Еволюція галузі «*PropTech*» («*Property Technology*») генерує гібридні неологізми з яскраво вираженою комерційно-технологічною спрямованістю [23]. В німецькому дискурсі даний концепт функціонує як лексема-запозичення «*PropTech*» або репрезентується дескриптивними конструкціями «*Immobilientechnik*» та «*digitale Immobilienwirtschaft*». В українському контексті відповідниками є «технології нерухомості», «*PropTech*», «цифрові рішення для нерухомості» та «іммобіліарні технології». Критичним методологічним фактором виступає кореляція між вибором терміна та рівнем технологічного розвитку та стандартизації ринку нерухомості в цільовій лінгвокультурі.

Інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) та Інтернету речей (IoT) у будівельну практику до 2024 року детермінує формування складних гібридних термінологічних одиниць. Так, поняття «*AI-driven construction management*» в німецькому перекладі може передаватися як «*KI-gesteuerte Baustellenleitung*», «*künstlich intelligente Bauverwaltung*» або «*AI-basiertes*

Baumanagement». Українські еквіваленти включають «управління будівництвом на основі штучного інтелекту», «ШІ-керовані будівельні процеси» та «AI-менеджмент у будівництві» [27]. Методологічна складність полягає в необхідності конвергенції високоспеціалізованої ІТ-термінології з доменними лексико-семантичними особливостями будівельного дискурсу.

Високоспеціалізовані будівельні операції продукують професійні неологізми з чітко вираженою технологічною детермінацією. Термін «*drone surveying*» в німецькому перекладі репрезентується як «*Drohnenvermessung*», «*UAV-Vermessung*» або «*unbemannte Bauvermessung*». Українська термінологічна система пропонує варіанти «дронова зйомка», «безпілотна топографічна зйомка», «аерозйомка дронами» та «БПЛА-обстеження». Оптимальний вибір лексичного відповідника знаходиться в прямій залежності від ступеня професійної стандартизації та лексикографічної кодифікації в межах конкретної мовної спільноти.

Модульне будівництво як індустріалізована методологія конституює специфічну термінологічну підсистему, зосереджену на операційних технологіях та промисловій префабрикації. Концепт «*prefabricated modules*» в німецькому дискурсі реалізується як «*vorgefertigte Module*», «*Fertigbauteile*» або «*modulare Baukomponenten*». Український термінологічний ряд включає еквіваленти «збірні модулі», «префабриковані елементи», «заводські будівельні модулі» та «готові будівельні секції» [30]. Адекватність перекладу обумовлена необхідністю передачі технологічної детермінованості виробничого циклу.

Імплементація блокчейн-технологій у будівельну сферу індукує формування нової парадигми термінів, пов'язаних із децентралізацією та цифровим трастуванням. Термін «*blockchain-based supply chain transparency*» отримує в німецькій мові відповідники «*Blockchain-basierte Lieferkettentransparenz*» та «*dezentrale Baulogistik*», тоді як українські еквіваленти представлені конструкціями «прозорість постачань на

блокчейні», «децентралізовані будівельні поставки» та «блокчейн-логістика будівництва».

Стійкі («*sustainable*») матеріали як об'єкт дослідження генерують еколінгвістичні неологізми, що поєднують міжнародну комунікативну потенцію з вираженою екоцентричною семантикою. Поняття «*bio-based concrete*» в німецькій термінології фіксується як «*biobasierter Beton*», «*ökologischer Beton*» або «*nachhaltiger Baustoff*». В українському науково-технічному просторі воно транслюється як «біобетон», «бетон на біооснові», «екологічний бетон» або «біологічно сумісний бетон» [33]. Оптимальний переклад вимагає дотримання діалектики між відтворенням екологічної атрибутики та збереженням технічної семантичної цілісності.

Розумні матеріали («*smart materials*») формують окремий клас неологізмів, що характеризуються високим інноваційним та функціональним потенціалом. «*Shape-memory alloys*» у контексті будівництва німецькою передаються як «*Formgedächtnislegierungen*» або «*intelligente Werkstoffe*», а українською репрезентуються термінами «сплави з ефектом пам'яті форми», «смарт-матеріали» та «матеріали з програмованими властивостями».

Адитивні технології («*additive manufacturing*») в будівельній галузі детермінують виникнення високоспеціалізованої термінології. Концепт «*3D-printed buildings*» в німецькому мовному вживанні представлений варіантами «*3D-gedruckte Gebäude*», «*additive Fertigung im Bauwesen*» або «*Baudrucktechnologie*». Український переклад пропонує рівнозначні форми «3D-друковані будівлі», «адитивно виготовлені споруди» та «будівлі, надруковані на 3D-принтері» [38].

Інтеграція технологій віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) в будівельну практику формує новий комплекс термінологічних проблем, пов'язаних з необхідністю номінації гібридних операційних процесів. Концепт «*Augmented Reality (AR) construction visualization*» в німецькому дискурсі передається через конструкції «*Augmented-Reality-Bauvisualisierung*» та «*erweiterte Realität im Bauwesen*», тоді як українська професійна комунікація

використовує варіанти «AR-візуалізація будівництва», «будівельна візуалізація в доповненій реальності» та «AR-моделювання споруд». Аналогічно, термін «*Virtual Reality (VR) walkthroughs*» знаходить в німецькій мові відповідники «*Virtual-Reality-Begehungen*» та «*virtuelle Baustellenbesichtigung*», а в українській – еквіваленти «VR-обходи», «віртуальні екскурсії будівлею» та «VR-інспекції споруд».

Розгортання сенсорних мереж та систем моніторингу детермінує появу складних професійних неологізмів з високим ступенем технічної специфікації. Так, поняття «*structural health monitoring*» реалізується в німецькій термінології як «*Strukturüberwachung*» або «*Tragwerksmonitoring*», а в українській – як «моніторинг структурного стану», «контроль стану конструкцій» або «структурна діагностика». Термін «*wireless sensor networks*» в німецькому перекладі представлений формами «*drahtlose Sensornetzwerke*» або «*kabellose Überwachungssysteme*», українською ж – «бездротові сенсорні мережі», «*wireless* сенсорні системи» або «безпровідні мережі датчиків» [40].

Кліматично-адаптивні технології як напрям сталого будівництва конституюють окремий клас професійних неологізмів. Поняття «*climate-responsive architecture*» німецькою передається як «*klimaresponsive Architektur*» або «*klimaangepasstes Bauen*», а українською – як «кліматично адаптивна архітектура», «архітектура кліматичної відповідальності» або «екокліматичне проектування». Пов'язаний з ним термін «*bioclimatic design*» має німецькі еквіваленти «*bioklimatisches Design*» та «*klimagerechte Bauplanung*» та українські відповідники «біокліматичне проектування», «кліматично орієнтований дизайн» або «біокліматична архітектура».

Імплементація нанотехнологій у будівельні матеріали продукує високоспеціалізовану термінологію. Наприклад, «*self-cleaning facades*» німецькою передаються як «*selbstreinigende Fassaden*» або «*Nano-beschichtete Außenwände*», а українською – як «самоочищувальні фасади», «фасади з ефектом самоочищення» або «нано-фасади». Термін «*photocatalytic concrete*»

функціонує в німецькому контексті як «*photokatalytischer Beton*» або «*lichtaktiver Baustoff*», а в українському – як «*фотокаталітичний бетон*», «*світлочутливий бетон*» або «*бетон з фотокаталітичними властивостями*» [44].

Впровадження принципів циркулярної економіки в будівельну галузь продукує специфічний клас стійкісно орієнтованих неологізмів. Концепт «*circular construction economy*» в німецькому термінологічному полі передається як «*Kreislaufwirtschaft im Bauwesen*» або «*zirkuläres Bauen*», тоді як український науково-технічний дискурс використовує еквіваленти «*циркулярна будівельна економіка*», «*кругова економіка в будівництві*» та «*замкнутий цикл у будівництві*». Супутнє поняття «*design for disassembly*» у німецькій мові репрезентується як «*rückbaugerechtes Konstruieren*» або «*Demontage-orientiertes Design*», а в українській знаходить відповідники «*проектування для розбирання*», «*дизайн для демонтажу*» та «*розбірне проектування*».

Інтеграція гідропонних та аеропонних технологій у системи вертикального сільського господарства детермінує формування інноваційних архітектурно-агротехнічних неологізмів. Поняття «*vertical farming integration*» у німецькому перекладі представлене варіантами «*Vertical-Farming-Integration*» та «*vertikale Landwirtschaft in Gebäuden*». Українська термінологія пропонує форми «*інтеграція вертикального фермерства*», «*вбудоване вертикальне землеробство*» або «*архітектурно-сільськогосподарські системи*» [47]. Термін «*aeroponic building systems*» німецькою функціонує як «*aeroponische Gebäudesysteme*» або «*luftbasierte Anbausysteme*», а українською – як «*аеропонні будівельні системи*», «*аерокультурні архітектурні рішення*» або «*повітряні гідропонні системи*».

Конвергенція квантових технологій із будівельною інженерією ініціює появу футуристичних термінологічних одиниць. Так, концепт «*quantum sensing in construction*» може передаватися німецькою як «*Quantensensorik im Bauwesen*» або «*quantenbasierte Baumesstechnik*». Український науково-

технічний простір адаптує його як «квантове зондування в будівництві», «квантові сенсори для будівництва» або «квантова діагностика споруд». Незважаючи на ембріональну стадію розвитку даних технологій, методологія їхньої міжмовної трансляції вже потребує системного концептуального осмислення.

Біоміметичний підхід у будівництві індукує появу нової парадигми природно-інспірованих термінів. Концепт «*bio-inspired building materials*» у німецькому дискурсі реалізується як «*bio-inspirierte Baustoffe*» або «*naturvorbild-orientierte Materialien*», а в українському – як «біоінспіровані будівельні матеріали», «природно-натхненні матеріали» або «біоміметичні будматеріали» [50]. Термін «*biomimetic facades*» німецькою передається як «*biomimetische Fassaden*» або «*naturimitierende Außenhüllen*», українською ж функціонує у формах «біоміметичні фасади», «біонічні фасадні системи» та «природно-імітуючі фасади».

Таким чином, методологія перекладу неологізмів у будівельному дискурсі конституюється як комплексна система, що передбачає інтеграцію лінгвістичного, технологічного та когнітивно-культурологічного аналізу. Ефективність міжмовної трансляції детермінована глибиною проникнення в галузеву онтологію, розумінням динамічних механізмів термінотворення та комунікативних потреб професійної спільноти. Стратегічний спектр варіюється від прямої лексикалізації інтернаціоналізмів до семантичної або структурної адаптації, де критерієм оптимальності виступає досягнення балансу між глобальною стандартизацією та національною термінологічною автономією.

Для забезпечення адекватності та функціональної повноти термінологічних рішень перекладач-експерт повинен операціоналізувати актуальні технологічні тренди, нормативні галузеві стандарти та лінгвокультурні детермінанти цільового рецептивного середовища. Високодинамічна природа будівельної індустрії імперативно вимагає постійної корекції перекладацьких протоколів та інкорпорації нових

технологічних парадигм в процес семантико-структурної адаптації професійної лексики.

2.2. Види лексичних трансформацій

Лексичні трансформації конституюють фундаментальний механізм термінологічної адаптації в будівельному дискурсі, де методологічним пріоритетом є синергія техніко-семантичної точності з когнітивно-культурною релевантністю [3]. Специфіка застосування даних трансформацій детермінована такими факторами, як онтологічна структура технічної термінології, специфіка національних будівельних кодексів та культурно-історичні особливості організації виробничих процесів [10].

Компенсація як лексична трансформація є ключовим інструментом у будівельній термінології, що застосовується в ситуаціях семантичної асиметрії між мовами щодо специфічних технічних концептів [13]. Ілюстративним прикладом слугує німецький термін «*Stahlbeton*» (дослівно «*сталевий бетон*»), який в англійському професійному дискурсі трансформується в «*reinforced concrete*» («*підсилений бетон*»), а в українському – «*армований бетон*». Дана трансформація демонструє диференційований семантичний акцент різних мовних систем на аспектах єдиного технічного концепту: німецька термінологія актуалізує матеріальну компоненту («*Stahl*»), тоді як англійська та українська – структурно-функціональну («*reinforced*» / «*армований*»).

Конкретизація як трансформація реалізується в будівельній лексиці через процес деталізації загальних поняття відповідно до доменних технічних вимог. Концепт «*building services*» в англійському дискурсі трансформується в німецький еквівалент «*Gebäudetechnik*» та український відповідник «*інженерні системи будівлі*», що вже суттєво звужує широку семантику вихідного терміна (що може охоплювати будь-які послуги, пов'язані з будівництвом) [15]. Німецький технічний дискурс демонструє подальшу

конкретизацію на рівні окремих підсистем: «*Heizungstechnik*», «*Lüftungstechnik*», «*Sanitärtechnik*» тощо. Цей приклад свідчить про вищу ступінь термінологічної диференціації та категоризації в німецькій мові порівняно з англійською узагальненою номінацією.

Генералізація як трансформація застосовується в ситуаціях, коли специфічні національні будівельні реалії потребують семантичного узагальнення для забезпечення міжнародної комунікації. Наприклад, німецький термін «*Baumeister*», що несе специфічну історико-культурну семантику архітектора-будівельника з особливим професійним статусом, в сучасному англійському перекладі трансформується в узагальнене «*master builder*», а українською – «*майстер-будівельник*» [16]. Ця трансформація тягне за собою неминучу втрату культурно-історичних конотацій, але є необхідною умовою для досягнення крос-культурної зрозумілості в глобальному професійному спілкуванні.

Антонімічний переклад в будівельному дискурсі функціонує як методологічний інструмент для репрезентації динамічних (процесуальних) та атрибутивних (якісних) характеристик об'єктів. Німецький термін «*Rohbau*» (дослівно «*сире будівництво*») в англійському перекладі отримує антонімічний відповідник «*unfinished structure*» або дескриптивну номінацію «*shell construction*», а українською трансформується у «*незавершене будівництво*» або «*будівельна коробка*». Принципова цікавість полягає у реверсібільності цього прийому: англійський термін «*drywall*» («*суха стіна*»), що акцентує властивість матеріалу, в німецькій мові репрезентується як «*Trockenbauwand*» («*стіна сухого будівництва*»), зміщуючи семантичний фокус на технологічний спосіб монтажу [21]. Український переклад («*суха стіна*», «*стіна з гіпсокартону*») демонструє паралельне існування обох підходів.

Смисловий розвиток (семантична еволюція) набуває особливої виразності в будівельній термінології як пряме відображення технологічного прогресу. Концепт «*smart building*», що спочатку позначав будівлю з базовими

системами автоматизації, в процесі адаптації до німецького дискурсу набув форми «*intelligentes Gebäude*», яка інкорпорує додаткові семантичні ознаки, пов'язані зі штучним інтелектом та когнітивними функціями [23]. Українські еквіваленти «розумна будівля» або «інтелектуальна будівля» також фіксують це розширення семантичного поля, ілюструючи динамічну взаємодію між технологічним розвитком, культурним сприйняттям інновацій та мовною номінацією.

Модуляція як перекладацька трансформація в будівельному дискурсі виявляє різні лінгвокультурні моделі концептуалізації просторових та функціональних категорій. Німецький термін «*Geschoss*» знаходить прямий структурний відповідник в англійському «*floor*» або «*storey*» та українському «*поверх*». Проте на прикладі складеного терміна «*Erdgeschoss*» («земельний поверх») виявляється семантична модуляція: в англійській мові він передається як «*ground floor*» («наземний поверх»), а в українській – як «перший поверх» або «приземний поверх» [27]. Дана трансформація є не лише лінгвістичним, а й когнітивним феноменом, що відображає історично сформовані відмінності в системах нумерації та перцепції простору в різних архітектурних та культурних традиціях.

Цілісне перетворення репрезентує перекладацьку трансформацію, що застосовується до складних термінологічних конструкцій, де механічне калькування семантично або структурно неприйнятне. Це демонструється на прикладі німецького композиту «*Wärmedämmverbundsystem*», який в англійському технічному дискурсі трансформується в аналітичні конструкції «*External Thermal Insulation Composite System*» (ETICS) або «*External Wall Insulation System*». Українські еквіваленти – «система зовнішнього утеплення» або «композитна теплоізоляційна система» – також ілюструють відмову від морфологічної відповідності на користь функціональної [29]. Ця трансформація свідчить про адаптацію складених термінів, характерних для німецької полісинтетичної моделі, до аналітичних структур англійської та української мов.

Лексико-семантичні заміни в будівельній термінології переважно детерміновані специфікою національних регулятивних систем та інституційних практик. Поняття «*building code*» в англійському правовому полі зазнає трансформації в німецькі еквіваленти «*Bauordnung*» («будівельний порядок») або «*Vaugesetzbuch*» («кодекс будівельних законів»). Українська професійна комунікація використовує відповідники «будівельні норми» або «державні будівельні норми». Дана заміна є не просто лексичною підстановкою, а відображенням глибинних відмінностей у правових культурах, принципах кодифікації та механізмах регулювання будівельної діяльності [30].

Компенсаторні трансформації широко застосовуються при перекладі номінацій будівельних матеріалів та технологій, де відсутні прямі формальні відповідники. Німецький термін «*Kalksandstein*» (дослівно «вапняково-піщаний камінь») у англійському дискурсі компенсується за допомогою дескриптивних конструкцій «*sand-lime brick*» або «*calcium silicate brick*». Українська мова пропонує еквіваленти «силікатна цегла» або «вапняково-піщана цегла», де акцент може зміщуватися зі складу на технологічну природу матеріалу або на його поширену назву [33]. Такі трансформації забезпечують семантичну еквівалентність за рахунок відмови від морфологічного або мотиваційного відтворення.

Функціональна заміна як трансформація виявляється у ситуаціях, коли терміни різного етимологічного походження виконують ідентичну понятійно-комунікативну функцію в рамках професійного дискурсу. Англійське «*contractor*» (від «*contract*» – договір) заміщується в німецькій мові термінами «*Auftragnehmer*» («отримувач замовлення») або «*Bauunternehmer*» («будівельний підприємець»). В українській мові функціонують відповідники «підрядник» або «будівельний підрядник». Ця трансформація зберігає ядрову семантику та комунікативне навантаження поняття, але повністю змінює його мотиваційну модель, відображаючи різні правові та господарські традиції [38].

Експлікація застосовується як перекладацька трансформація, спрямована на вербалізацію культурно-специфічних концептів будівельної сфери, що не мають прямих лексичних відповідників. Так, німецький термін «*Bauherr*», що позначає особу з комплексом юридичних прав та господарських обов'язків у будівництві, в англійському дискурсі вимагає експлікації у вигляді «*building owner*» або «*client*» з обов'язковим контекстуальним роз'ясненням його статусу. Українські еквіваленти «*замовник будівництва*» або «*забудовник*» також є результатом експліцируючої трансформації, необхідної через розбіжності в правових системах регулювання [40].

Імплікація, як протилежний перекладацький прийом, полягає в конденсації семантичної інформації у більш компактну, імпліцитну форму. Наприклад, дескриптивний англійський термін «*load-bearing wall*» («*стіна, що несе навантаження*») в німецькій мові імплікується до «*tragende Wand*» («*несуча стіна*»), де сема «*несення навантаження*» закодована в семантиці дієслівної основи. Аналогічно, український еквівалент «*несуча стіна*» демонструє таку ж семантичну конденсацію.

Морфологічні трансформації реалізуються на рівні внутрішньої структури терміна і відображають типологічні відмінності мов [44]. Складні німецькі композити, як-от «*Flachdachkonstruktion*», що сформовані за полісинтетичним принципом, в англійському та українському перекладі розкладаються на аналітичні конструкції – відповідно «*flat roof construction*» та «*конструкція плоскої покрівлі*». Таким чином, морфологічне єднання компонентів замінюється синтаксичним поєднанням окремих лексем.

Синтаксичні трансформації проявляються у зміні граматичної будови термінологічних одиниць при збереженні їхнього понятійного змісту. Німецьке словосполучення «*energieeffiziente Bauweise*» в англійському та українському перекладі трансформується в інші синтаксичні структури: «*energy-efficient construction method*» та «*енергоефективна технологія будівництва*». Це відображає різні засоби вираження атрибутивних зв'язків у різних мовах.

Прагматичні трансформації детерміновані комунікативним контекстом та рівнем формальності професійного дискурсу [46]. Офіційний німецький термін «*Baugenehmigung*» у менш формальному англійському середовищі може трансформуватися в «*building permit*», а українською – в «дозвіл на будівництво» або розмовне «будівельний дозвіл». Ці трансформації адаптують термін до різних норм професійної комунікації, зберігаючи його референційну функцію.

Стилістичні трансформації відображають відмінності в конвенціях технічного письма та лексико-граматичних уподобаннях. Так, аналітичний англійський термін «*reinforced concrete structure*» може трансформуватися у стилістично більш щільний німецький композит «*Stahlbetonkonstruktion*». Український аналог «залізобетонна конструкція», будучи дещо компактнішим за англійський оригінал, також демонструє специфіку національної технічної стилістики, що орієнтована на лаконізм та термінологічну ємність [48].

Контекстуальні трансформації детерміновані необхідністю адаптації загальних технологічних концептів до специфічних кліматичних, геологічних та нормативних умов регіону застосування. Яскравим прикладом є англійський термін «*foundation*», який у німецькому технічному дискурсі отримує низку конкретизованих відповідників: загальне «*Fundament*», а також специфічні «*Streifenfundament*» та «*Punktfundament*». Українська термінологічна система аналогічно диференціює це поняття на «фундамент», «стрічковий фундамент» та «стовпчастий фундамент». Такі трансформації відображають перехід від універсальної номінації до специфічної, обумовленої місцевими інженерними практиками [50].

Семантичне калькування реалізується як запозичення внутрішньої семантико-структурної моделі терміна між мовами. Наприклад, німецький принцип утворення композитів таких як «*Wohngebäude*» («житлова будівля») транслюється в англійську мову як «*residential building*», а в українську – як «житлова будівля». У всіх випадках зберігається семантична схема «функція

+ об'єкт». Аналогічно, «*Verwaltungsgebäude*» калькується в «*administrative building*» та «адміністративна будівля». Даний процес свідчить про універсалізацію певних моделей термінотворення в міжнародному професійному спілкуванні [52].

Метонімічні трансформації ґрунтуються на семантичному зміщенні, коли акцентується різний аспект одного й того ж концепту. Німецький термін «*Baugrube*» (букв. «будівельна яма»), що вказує на функціональне призначення, в англійському перекладі часто замінюється на «*excavation site*», зміщуючи фокус на процес створення. Українські еквіваленти «котлован» або «будівельний котлован» демонструють проміжний варіант, що може вказувати як на об'єкт, так і на технологічну операцію. Ця трансформація ілюструє вибір мовною системою найбільш релевантного для комунікації семантичного компонента.

Еуфемістичні заміни в будівельному дискурсі часто обумовлені комерційно-маркетинговими стратегіями, спрямованими на покращення сприйняття технології. Англійський технічний термін «*prefabricated housing*» («префабриковане житло») нерідко замінюється на більш нейтральні або позитивно конотовані варіанти: «*modular home*» або «*manufactured home*». В німецькій мові переважає термін «*Fertighäuser*» («готові будинки»), а в українській – «збірні будинки» або «модульні будинки». Такі трансформації мають за мету мінімізувати потенційно негативні асоціації та підкреслити переваги продукту.

Термінологічне переосмислення визначається як процес семантичної модифікації традиційних понять для відповідності сучасним технологічним та професійним реаліям. Наприклад, історичний німецький термін «*Zimmermann*», що позначав ремісника з обробки дерева, в сучасному міжнародному контексті адаптується до більш широких англійських еквівалентів «*carpenter*» або «*construction worker*», а українською – «тесляр» або «будівельник-деревообробник». Паралельно виникають нові спеціалізовані

номінації, як-от «*timber framing specialist*», що фіксують еволюцію професійних компетенцій та їхню диференціацію.

Культурно-специфічні трансформації термінології детерміновані національними будівельними традиціями та особливостями нормативно-правового регулювання. Термін «*Energieausweis*» (дослівно «енергетичний паспорт»), що функціонує в німецькому правовому полі, трансформується в англійській мові як «*Energy Performance Certificate*», а в українській – як «енергетичний сертифікат» або «сертифікат енергетичної ефективності». Ці трансформації не просто передають значення, а відображають різні інституційні підходи та філософію енергетичної сертифікації об'єктів.

Технологічні неологізми створюють специфічні виклики, що часто призводять до гібридних трансформаційних стратегій. Акронім «*Building Information Modeling*» (BIM) демонструє тенденцію до міжнародного збереження своєї форми, що підтверджується його вживанням у німецькій мові як «*Building Information Modeling*» з паралельною експлікацією «*Bauwerksdatenmodellierung*». Українська адаптація пропонує варіанти «інформаційне моделювання будівель» або пряме запозичення «BIM-технологія», що ілюструє компроміс між міжнародною уніфікацією та національною адаптацією.

Регіональна варіативність термінології породжує множинні трансформації навіть базових понять. Так, англійський «*elevator*» (американський варіант) має британський відповідник «*lift*», німецькі еквіваленти «*Aufzug*» або «*Fahrstuhl*» та українські «ліфт» або «нідійомник». Ця варіативність є відображенням регіональних лінгвістичних традицій та преференцій у професійній номінації.

Професійні жаргонізми, як елемент субстандарту, вимагають ретельного балансу між збереженням їхньої специфіки та забезпеченням крос-культурної зрозумілості. Наприклад, англійський жаргонізм «*rough-in*» («чорнова підготовка комунікацій») трансформується в німецький технічний термін «*Rohinstallation*», а українською передається як «чорнові інженерні роботи».

Такі трансформації переводять вузькоспоживацьку лексику в більш стандартизовану термінологічну площину.

Стандартизаційні трансформації відбуваються під впливом міжнародних та національних систем нормування. Німецький «*DIN-Norm*» в міжнародному контексті адаптується як «*DIN standard*» або «*German Industrial Standard*», а українською – як «німецький стандарт» або «стандарт DIN». На противагу цьому, міжнародний стандарт ISO демонструє високу стабільність: «*ISO-Standard*» (німецькою) та «стандарт ISO» (українською). Це свідчить про різний ступінь інтегрованості національних та глобальних стандартів у мовну картину професійних спільнот.

Когнітивні трансформації реалізуються через відмінності в концептуалізації та категоризації просторових відношень в різних лінгвокультурних системах. Наприклад, німецький термін «*Obergeschoss*» передається в англійській мові як «*upper floor*» або «*upstairs*», а в українській як «*верхній поверх*». Проте, когнітивне мапування архітектурного простору може відрізнитися: німецька технічна термінологія традиційно використовує більш деталізовану таксономію, розрізняючи «*Obergeschoss*» («*верхній поверх*»), «*Dachgeschoss*» («*мансардний поверх*») та «*Untergeschoss*» («*підвальний поверх*»), тоді як англійська та українська мови часто оперують більш узагальненими категоріями.

Хронологічні трансформації фіксують еволюційний зв'язок між розвитком будівельних технологій та динамікою термінологічної системи. Історичний німецький термін «*Fachwerk*» в сучасному англійському дискурсі адаптується як «*timber framing*» або «*half-timbered construction*», а в українському – як «*фахверкова конструкція*» або «*каркасно-стійкова конструкція*». Такі трансформації демонструють процес семантичного переосмислення традиційних понять для інтеграції в сучасний технологічний контекст.

Нормативно-правові трансформації зумовлені відмінностями в юридичних системах та адміністративних процедурах. Німецький термін

«*Bauantrag*» у міжнародному контексті трансформується в англійські еквіваленти «*building application*» або «*planning permission*», а українською – в «заяву на отримання дозволу на будівництво». Даний вид трансформації забезпечує коректну інтерпретацію правових понять з урахуванням національної специфіки будівельного законодавства.

Економічні трансформації відображують особливості національних моделей фінансування та договірного права в будівельній галузі. Англійський термін «*cost-plus contract*» перетворюється в німецький аналог «*Kostenzuschlagsvertrag*» та український відповідник «договір відшкодування витрат плюс винагорода». Такі трансформації необхідні для адекватного відтворення економічних реалій та механізмів розрахунків у міжнародних проєктах.

Отже, лексичні трансформації в будівельному дискурсі конститують собою комплексне явище, що ґрунтується на взаємодії міжлінгвістичних, когнітивно-культурних, технологічних та соціально-економічних детермінант. Аналіз цих трансформацій дозволяє виявити не лише механізми досягнення еквівалентності при міжмовному перенесенні, а й глибинні відмінності в концептуалізації будівельної діяльності, еволюції інженерної думки та професійних практик. Розуміння даної динаміки є критично важливим для розробки стратегій міжнародної термінологічної стандартизації та гармонізації професійного дискурсу в умовах глобальної технологічної конвергенції.

2.3. Практичний аналіз перекладів

Лексична специфіка будівельної термінології полягає у високій частоті композитних утворень, особливо репрезентованих поліморфемними номінаціями німецької мови [1]. Терміни типу «*Stahlbeton*» («залізобетон») формуються шляхом ізоморфного злиття основ («*Stahl*» – сталь, «*Beton*» – бетон), що продукує семантично прозору, але морфологічно щільну одиницю.

В англійській мові відповідник «*reinforced concrete*» («армований бетон») реалізується через аналітичну конструкцію, де прикметник «*reinforced*» виконує функцію диференціюючого класифікатора [3]. Українська термінологія, адаптуючи концепт як «залізобетон», демонструє прийняття німецької полісинтетичної моделі, інтегруючи її до власної морфологічної системи.

Аналіз технічних документів виявляє істотні розбіжності в практиках номінації технологічних процесів. Німецький термін «*Baustelleneinrichtung*» охоплює екстенсивну семантичну область, що включає весь комплекс організаційно-технічних заходів з підготовки майданчика [6]. Його прямиий англійський відповідник «*construction site setup*» володіє вузькою, інструментальною семантикою і часто потребує контекстуальної експлікації. Український переклад «*облаштування будівельного майданчика*» семантично адекватний, проте для передачі повного обсягу поняття може вимагати додаткового вербального розгортання в залежності від комунікативного контексту.

Грамматичні особливості будівельного дискурсу генерують додаткові перекладацькі виклики, зумовлені типологічними відмінностями мов. Німецькі технічні тексти характеризуються високим ступенем номіналізації та вживанням субстантивованих конструкцій [10]. Фраза «*Die Durchführung der Betonarbeiten erfolgt nach DIN-Normen*» ілюструє класичну трансформацію процесу («*Betonarbeiten durchführen*») в номіналізований об'єкт («*Die Durchführung der Betonarbeiten*»). Дослівний переклад («*Проведення бетонних робіт відбувається згідно з нормами DIN*») зберігає граматичну структуру, ризикуючи порушити ідіоматичні норми української мови. Функціональний переклад («*Бетонні роботи виконуються згідно з нормами DIN*»), де дієслово відновлює свою предикативну роль, забезпечує більш природню та відповідну нормі рецепцію в цільовому дискурсі [13].

Англомовний будівельний дискурс відрізняється активним вживанням пасивних та герундіальних конструкцій, що слугують для об'єктивації

процесу. Речення «*The foundation must be waterproofed before proceeding with the installation of the basement walls*» є репрезентативним прикладом, де модальний дієзв'язок («*must be waterproofed*») поєднується з герундіальним зворотом («*proceeding with*»). Український переклад «*Фундамент повинен бути гідроізований перед початком монтажу стін підвалу*» зберігає модальну семантику, але замінює герундій на відповідну іменникову конструкцію, адаптуючи вислів до норм синтаксису цільової мови [15].

Термінологія, що стосується стандартів і нормативів, потребує особливо ретельної перекладацької стратегії через інституційні відмінності. Німецькі «*DIN-Normen*», будучи специфічно національним стандартом, зазвичай зберігають свою транслітеровану форму («*стандарти DIN*») з обов'язковою контекстуальною експлікацією [18]. Натомість, англійський універсальний термін «*building codes*» дозволяє на вибір українські еквіваленти «*будівельні норми*» або «*будівельні кодекси*», причому остаточний вибір детермінується стилістикою тексту та офіційністю контексту.

Метрологічна термінологія формує окрему категорію складності, де лінгвістичний переклад нерозривно пов'язаний з інженерною конверсією. Німецька метрологічна система, будучи цілком метричною, забезпечує прямі відповідності («*Quadratmeter*» – «*квадратний метр*»). Однак англійські будівельні тексти нерідко використовують імперську систему («*square feet*», «*pounds per square inch*») [21]. Переклад таких одиниць вимагає не просто лексичної заміни, а двоетапної трансформації: 1) лінгвістичної передачі («*квадратні фути*»), та 2) обов'язкового наведення метричного еквівалента (напр., «*pounds per square inch*» – «*фунти на квадратний дюйм (≈6,895 кПа)*») для забезпечення універсальної зрозумілості та точності.

Термінологія будівельного обладнання та інструментів демонструє різний ступінь міжмовної еквівалентності. Однаковість технічних принципів часто забезпечує високу відповідність: німецький «*Turmkran*» та англійський «*tower crane*» мають точний український еквівалент «*баштовий кран*» [22]. Однак у випадках, коли існують варіації в конструкції або вживанні, можливі

лексичні альтернативи: «*Betonpumpe*» може передаватися як «бетононасос» або «бетонна помпа», що відображає регіональні мовні практики. Терміни, що позначають професії та класи обладнання (напр., «*crane operator*» – «крановик» / «крановщик», «*heavy machinery*» – «важка будівельна техніка»), як правило, мають стабільні усталені еквіваленти.

Документообіг будівельної галузі репрезентує специфічну жанрову палітру, що безпосередньо впливає на вибір перекладацької стратегії. Німецький термін «*Entscheidungsvorlage*», що позначає документ для ініціювання та обґрунтування управлінського рішення, не має усталеного англійського відповідника [25]. Його передача може реалізовуватися через варіативні форми: «*decision memo*», «*decision paper*» або «*proposal*», вибір яких диктується функціональним статусом документа у конкретній процедурі. Український переклад також демонструє варіативність: «доповідна записка», «пропозиція щодо прийняття рішення», що актуалізує необхідність ґрунтовного жанрово-контекстуального аналізу для досягнення комунікативної адекватності.

Термінологія охорони праці в будівництві формує критично важливу лексичну категорію, де від перекладацької точності залежить однозначність інструкцій. Німецьке поняття «*Arbeitsschutz*» охоплює комплексну систему правових, організаційних та технічних заходів [27]. Англійський аналог «*occupational safety*» фокусується переважно на аспектах безпеки, маючи дещо вужчу семантику. В українській мові функціонують терміни «охорона праці» (широке поняття) та «техніка безпеки» (операційні правила), які часто використовуються у взаємозв'язку, але позначають різні рівні регулювання безпечної діяльності.

Екологічна термінологія посідає центральне місце в сучасному будівельному дискурсі, що відображає глобальні тренди сталого розвитку. Німецькі концепції «*nachhaltiges Bauen*» та «*Energieeffizienz*» легко транслюються українською як «стале будівництво» та «енергоефективність», свідчачи про інтеграцію цих понять у міжнародний

професійний лексикон [30]. Англійські терміни «*green building*» та «*LEED certification*» адаптуються в українській мові як «*зелене будівництво*» та «*сертифікація LEED*». При цьому аббревіатура LEED, як прийнятий міжнародний стандарт, зберігається без перекладу, що вимагає обов'язкового розкриття її значення («*Leadership in Energy and Environmental Design*») при першій згадці.

Фінансово-юридична термінологія будівельного сектора відзначається високим ступенем культурно-правової специфіки. Німецький термін «*Bauträger*» позначає суб'єкта з унікальним набором прав та обов'язків у системі німецького права, що не має прямого відповідника в англійській правовій термінології [33]. Тому для його перекладу використовуються функціональні еквіваленти «*property developer*» або «*construction company*». Український термін «*забудовник*», будучи семантично та функціонально найближчим до німецького оригіналу, вказує на схожість відповідних правових інститутів в українській та німецькій законодавчих системах.

Регіональна варіативність будівельних практик і нормативних систем генерує додаткові обмеження для перекладацької еквівалентності. Терміни німецького походження, такі як «*Niedrigenergiebau*» та «*Passivhaus*», репрезентують чітко визначені категорії європейських стандартів енергоефективності [36]. Їхнє пряме перекладення (напр., «*будівництво з низьким енергоспоживанням*», «*пасивний будинок*») часто є недостатнім для передачі технічних критеріїв та нормативного наповнення у відсутність аналогічних стандартів в цільовій культурі. Отже, їх адаптація зазвичай вимагає супровідного культурно-технічного коментаря.

Цифрова трансформація будівельної галузі ініціювала появу інтернаціональних термінів, що транслуються переважно через механізми лексикалізації аббревіатур. Акроніми «*BIM*» («*Building Information Modeling*») та «*CAD*» («*Computer-Aided Design*»), будучи глобально впізнаваними, зберігають свою форму з обов'язковою експлікацією значення при першій згадці [38]. Німецький дискурс демонструє тенденцію до семантично

автономного перекладу («*Gebäudedatenmodellierung*», «*computergestütztes Konstruieren*»). Українська практика, як правило, поєднує обидва підходи, використовуючи як запозичену аббревіатуру (BIM), так і її повний описовий переклад («інформаційне моделювання будівель»).

Термінологія будівельних матеріалів є індикатором технологічних та історичних особливостей національних будівельних шкіл. Якщо поняття «*Ziegelstein*» («цегла») легко транслюється через прямий еквівалент унаслідок універсальності матеріалу, то термін «*Kalksandstein*» потребує дескриптивної передачі («вапняково-піщана цегла») для актуалізації його специфічного складу [40]. Англійська мова демонструє чітку семантичну диференціацію між загальним поняттям «*brick*» та технічно специфічним «*concrete block*», що свідчить про деталізовану класифікацію в рамках власної технічної лексики.

Термінологія архітектурно-планувальних процесів відображає специфіку правових та адміністративних систем. Німецький «*Bebauungsplan*» є комплексним нормативним документом, що регулює деталі забудови території. Його англійський аналог «*site plan*» часто позначає більш технічний, а не нормативний документ із вузькою семантикою [44]. Український еквівалент «план забудови» семантично та функціонально наближений до німецького терміна, що свідчить про схожість інституційних механізмів територіального планування в континентальній європейській традиції.

Концепт контролю якості у будівництві формує специфічну термінологічну підсистему, де вимоги до перекладацької точності особливо високі. Термін «*Qualitätskontrolle*» дозволяє пряме відтворення («контроль якості»). Однак поняття «*Abnahme*», що позначає остаточну процедуру офіційного прийняття об'єкта чи роботи з визначенням відповідності договору, не має однозначного англійського відповідника [46]. Його передача може здійснюватися через варіативні еквіваленти («*acceptance*», «*final inspection*», «*handover inspection*»), оптимальний вибір яких детермінований специфікою правового та технічного контексту.

Сучасні тенденції сталого будівництва продукують нову термінологію, що часто демонструє розбіжності в концептуалізації. Англійський термін «*carbon footprint*» отримав статус інтернаціоналізму («*вуглецевий слід*»), тоді як німецький аналог «*CO₂ -Bilanz*» («*баланс CO₂*») акцентує обліково-аналітичний підхід [50]. Українські відповідники («*вуглецевий слід*», «*баланс вуглекислого газу*») репрезентують паралельне існування як метафорично-образного, так і техніко-кількісного підходів до номінації екологічних показників.

Отже, практичний аналіз прикладів перекладу в будівельному дискурсі підтверджує тезу про обов'язковість інтегрованого, багатоаспектного підходу [52]. Ефективна міжмовна трансляція будівельних текстів вимагає від фахівця не лише високої лінгвістичної компетенції, а й глибокого розуміння онтології технологічних процесів, специфіки національної нормативної бази та культурно-історичного контексту будівельних практик, що формують семантику професійної лексики.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз лексичних трансформацій неологізмів у перекладі будівельного дискурсу дозволяє сформулювати наступні узагальнення:

Переклад неологізмів будівельної термінології потребує комплексного застосування семантичного, морфологічного та функціонального аналізу. Ключовою проблемою є вибір стратегії трансляції термінів, які ще не інтегровані в термінологічну систему мови перекладу. Оптимальний вибір між калькуванням, описовим перекладом та запозиченням детермінується ступенем інтеграції концепту в професійну комунікацію та наявністю усталених відповідників у цільовому дискурсі.

Дослідження виявило широкий спектр лексичних трансформацій: компенсація, конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, смисловий розвиток, модуляція, цілісне перетворення, лексико-семантичні заміни та інші.

Кожна трансформація відповідає специфічним перекладацьким ситуаціям і забезпечує адекватну передачу технічного змісту при збереженні комунікативної функції терміна.

Порівняльний аналіз англійської, німецької та української термінологічних систем засвідчив суттєві типологічні відмінності. Німецька мова демонструє тенденцію до полісинтетичних композитів, англійська – до аналітичних конструкцій, українська – до гібридних моделей. Ці відмінності зумовлюють необхідність диференційованого підходу до вибору перекладацької стратегії.

Найбільші труднощі виникають при перекладі композитних неологізмів, культурно-специфічних термінів, еколінгвістичних понять та термінології цифрових технологій. Критично важливим є забезпечення балансу між міжнародною стандартизацією та національною термінологічною автономією, особливо у сферах нормативного регулювання та метрологічних систем.

Лексичні трансформації відображають не лише лінгвістичні, а й глибинні концептуальні відмінності в організації будівельної діяльності, правових традиціях та професійних практиках різних лінгвокультур. Це підтверджує необхідність інтеграції культурологічного компонента в процес термінологічної адаптації.

Технологічний прогрес у будівельній галузі – від адитивних технологій до штучного інтелекту – постійно генерує нові терміни, що вимагає гнучкості перекладацьких стратегій та готовності до інкорпорації інноваційних концептів у національні термінологічні системи.

РОЗДІЛ 3. ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОГО ДИСКУРСУ

3.1. Синтаксичні структури неологізмів

Синтаксична організація будівельних неологізмів є багатовимірним феноменом, що інтегрує лінгвістичні закономірності та галузеві термінологічні вимоги [1]. Дані лексичні одиниці, що генеруються технологічним розвитком, характеризуються специфічними синтаксичними моделями, які потребують аналізу для точної мовної трансферції. Їх структура детермінується синтаксичними відношеннями між компонентами, особливо в англійській мові з її компресією номінативних конструкцій [2].

Атрибутивні словосполучення посідають провідне місце серед синтаксичних структур будівельних неологізмів. У англійській мові спостерігається виражена тенденція до препозитивного розміщення означень, коли модифікатор передує ядерному іменнику [3]. Наприклад, термін «*seismic resistance system*» демонструє трикомпонентну структуру, де два препозитивні атрибути «*seismic*» та «*resistance*» конкретизують поняття «*system*». Український переклад «*система сейсмічної стійкості*» відображає іншу синтаксичну логіку, де атрибутивні відношення виражаються через прикметникові форми та родовий відмінок. Німецька мова, своєю чергою, демонструє унікальний підхід через композитну модель: «*Erdbebenwiderstandssystem*», де компоненти утворюють єдине складне слово, що потребує декомпозиції під час перекладу українською [4].

Складні номінативні групи являють собою синтаксичні утворення, де ядерний іменник супроводжується розгалуженою системою модифікаторів різних типів [5]. Англійський неологізм «*moisture-resistant barrier systems*» ілюструє поєднання дефісного прикметника з атрибутивним іменником, створюючи багат шарову номінацію. В контексті речення «*The engineers installed moisture-resistant barrier systems for long-term durability and*

waterproofing» спостерігається типова синтаксична позиція такого неологізму як додатка з постпозитивним прийменниковим розширенням. Український переклад «*Інженери встановили вологостійкі бар'єрні системи для забезпечення довговічності та гідроізоляції*» вимагає зміни синтаксичного порядку через введення прикметникової конструкції, що демонструє трансформацію препозитивної атрибутивної групи в узгоджену форму [6].

Координативні структури в будівельних неологізмах характеризуються паралельним поєднанням рівноправних компонентів, що відображують комплексність технологічних процесів [7]. Термін «*fire detection, alarm and suppression*» демонструє класичну координативну конструкцію з перерахуванням однорідних членів у сфері протипожежних систем. У реченні «*Integrated fire detection, alarm and suppression systems ensure building safety*» неологізм функціонує як складне означення до іменника «*systems*». Український переклад «*Інтегровані системи виявлення пожежі, сигналізації та гасіння забезпечують безпеку будівлі*» зберігає координативну структуру з адаптацією порядку компонентів. Німецький «*Integrierte Branderkennungs-, Alarm- und Löschsysteme gewährleisten die Gebäudesicherheit*» використовує дефісні композити для кожного компонента координативного ряду [8].

Неологізм «*load-bearing capacity assessment*» у складному технічному контексті «*Structural engineers perform load-bearing capacity assessment to determine foundation requirements*» демонструє множинні трансформації [9]. Український переклад «*Інженери-конструктори здійснюють оцінювання несучої здатності для визначення вимог до фундаменту*» застосовує: модуляцію дієприкметникового звороту у предикативну конструкцію з дієсловом «*здійснюють*»; синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*load-bearing capacity*» у прикметниковий зворот «*несучої здатності*» з родовим відмінком; граматичну заміну інфінітива мети «*to determine*» на прийменникову конструкцію «*для визначення*»; трансформацію іменника «*requirements*» у форму родового відмінка множини «*вимог*». Розширений контекст «*The assessment requires detailed soil analysis and geotechnical*

investigation» перекладається як «Оцінювання вимагає детального аналізу ґрунту та геотехнічних досліджень» з калькуванням координативної структури. Німецький «*Tragfähigkeitsbewertung erfordert detaillierte Bodenanalyse und geotechnische Untersuchung*» створює композит «*Tragfähigkeitsbewertung*» та зберігає паралельну координативну структуру [10].

Складна термінологічна конструкція «*digitally enabled collaborative design environment*» у реченні «*Modern practices utilize digitally enabled collaborative design environments to streamline workflows*» потребує ретельної декомпозиції [11]. Український переклад «Сучасні практики використовують цифрові середовища для спільного проектування задля оптимізації робочих процесів» демонструє: калькування прислівника «*digitally*» як «цифрові»; трансформацію партиципа «*enabled*» в дієприкметник «*підтримувані*»; адаптацію прикметника «*collaborative*» як «*спільного*» в родовому відмінку; граматичну заміну дієслова «*streamline*» на іменник «*оптимізації*» з прийменником «*задля*»; адаптацію іменника «*workflows*» як «*робочих процесів*». Альтернативний варіант «Сучасні практики застосовують середовища колаборативного проектування на цифровій основі для раціоналізації робочих процесів» використовує постпозицію уточнення «*на цифровій основі*» та синонімічну заміну. Німецький «*Moderne Praktiken nutzen digital ermöglichte kollaborative Designumgebungen zur Optimierung von Arbeitsabläufen*» зберігає партиципальну форму «*ermöglicht*» та створює композити [12].

Термін «*thermal performance modeling*» у контексті енергоефективності демонструє варіативність перекладу [13]. Англійське речення «*Architects apply thermal performance modeling to optimize building envelope design*» містить герундіальну конструкцію як додаток. Український переклад «Архітектори застосовують моделювання теплових характеристик для оптимізації проектування будівельної оболонки» трансформує атрибутивну групу «*thermal performance*» у конструкцію з родовим відмінком «*теплових характеристик*»,

зберігає герундій як віддієслівний іменник «*modellierung*», та перебудовує атрибутивну групу «*building envelope design*» у складну конструкцію з двома родовими відмінками. Альтернативний переклад «*Архітектори використовують термічне моделювання продуктивності для оптимізації дизайну оболонки будівлі*» калькує прикметник «*thermal*» як «термічне» та адаптує «*performance*» як «продуктивності». Німецький «*Architekten wenden thermische Leistungsmodellierung zur Optimierung des Gebäudehüllendesigns an*» створює довгі композити «*Leistungsmodellierung*» та «*Gebäudehüllendesign*» [14].

Неологізм «*life cycle assessment*» абревіюється як LCA і вимагає контекстуальної експлікації [15]. Повне речення «*Life cycle assessment evaluates environmental impacts from raw material extraction through end-of-life disposal*» містить розгорнуту прийменникову конструкцію з темпоральним значенням. Український переклад «*Оцінювання життєвого циклу визначає екологічні впливи від видобутку сировини до утилізації після закінчення терміну експлуатації*» застосовує: синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*life cycle*» у прикметниковий зворот з родовим відмінком «*життєвого циклу*»; трансформацію віддієслівного іменника «*assessment*» у віддієслівний іменник «*оцінювання*»; граматичну заміну прийменникової конструкції «*from...through*» на конструкцію «*від...до*»; експлікацію композита «*end-of-life*» через описову конструкцію «*після закінчення терміну експлуатації*». Альтернативний переклад «*Аналіз життєвого циклу визначає вплив на довкілля від етапу вилучення сировини до етапу остаточної утилізації*» використовує синонімічну заміну «*assessment*» на «*аналіз*» та додає повторення слова «*etap*» для структурування. Німецький «*Lebenszyklusbewertung bewertet Umweltauswirkungen von der Rohstoffgewinnung bis zur Entsorgung am Lebensende*» створює композити «*Lebenszyklusbewertung*» та «*Rohstoffgewinnung*» [16].

Складний термін «*net-zero energy building certification*» у реченні «*The project aims to achieve net-zero energy building certification through integrated*

design strategies» вимагає комплексної перебудови [17]. Український переклад «Проект має на меті досягти сертифікації будівлі з нульовим енергоспоживанням через інтегровані стратегії проектування» демонструє: синтаксичну перебудову з переміщенням компонента «*building*» у центральну позицію; трансформацію дефісного композита «*net-zero energy*» у прийменникову конструкцію «з нульовим енергоспоживанням»; збереження інтернаціоналізму «*certification*» як «сертифікації» в родовому відмінку; калькування прикметника «*integrated*» як «інтегровані». Розширений контекст «*Such buildings generate as much renewable energy as they consume annually*» перекладається як «Такі будівлі генерують стільки ж відновлюваної енергії, скільки споживають щорічно» з граматичною заміною конструкції «*as much...as*» на українську корелятивну конструкцію «стільки ж...скільки». Німецький «*Das Projekt zielt darauf ab, die Zertifizierung als Nullenergiegebäude durch integrierte Entwurfsstrategien zu erreichen*» створює композит «*Nullenergiegebäude*» та використовує прийменникову конструкцію «*als*» [18].

Термінологічна фраза «*daylight autonomy simulation*» у технічному контексті «*The software performs daylight autonomy simulation to predict natural lighting conditions*» потребує спеціалізованих знань [19]. Український переклад «Програмне забезпечення виконує симуляцію автономності денного світла для прогнозування умов природного освітлення» застосовує: синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*daylight autonomy*» у конструкцію з родовим відмінком «автономності денного світла»; адаптацію інтернаціоналізму «*simulation*» як «симуляцію» у знахідному відмінку; граматичну заміну інфінітива мети «*to predict*» на прийменникову конструкцію «для прогнозування»; трансформацію атрибутивної групи «*natural lighting*» у прикметниковий зворот «природного освітлення». Альтернативний переклад «Програма здійснює моделювання автономії денного світла для передбачення характеристик природного освітлювання» використовує синонімічні заміни та україномовний термін «освітлювання». Німецький «*Die Software führt Tageslichtautonomie-Simulation durch, um natürliche Beleuchtungsbedingungen*

vorherzusagen» створює композит «*Tageslichtautonomie-Simulation*» та зберігає інфінітивну конструкцію мети [20].

Неологізм «*embodied carbon calculation*» у складній фразі «*The methodology incorporates embodied carbon calculation to assess material environmental footprint*» демонструє необхідність термінологічної адаптації [21]. Український переклад «*Методологія включає розрахунок втіленого вуглецю для оцінювання екологічного сліду матеріалів*» використовує: калькування партиципа «*embodied*» як прикметника «*втіленого*» в родовому відмінку; адаптацію іменника «*carbon*» як «*вуглецю*»; трансформацію атрибутивної групи «*material environmental footprint*» у конструкцію «*екологічного сліду матеріалів*» з переміщенням іменника «*materials*» у постпозицію. Альтернативний варіант з експлікацією «*Методологія включає обчислення вуглецевих викидів, закладених у матеріали, для визначення їхнього впливу на довкілля*» розгортає компактний термін через описові конструкції. Німецький «*Die Methodik integriert die Berechnung des eingebetteten Kohlenstoffs zur Bewertung des ökologischen Fußabdrucks von Materialien*» калькує партицип як «*eingebettet*» та створює прийменникову конструкцію «*von Materialien*» [22].

Складний термін «*adaptive comfort model*» у контексті оцінювання умов приміщень демонструє культурну специфіку перекладу [23]. Англійське речення «*The adaptive comfort model accounts for occupant expectations based on outdoor climate*» містить дієслово «*accounts for*» з прийменниковим керуванням. Український переклад «*Адаптивна модель комфорту враховує очікування мешканців на основі зовнішнього клімату*» зберігає атрибутивну структуру «*adaptive comfort*» як «*адаптивна модель комфорту*», трансформує фразове дієслово «*accounts for*» у просте дієслово «*враховує*», та адаптує прикметник «*outdoor*» як «*зовнішнього*» в родовому відмінку. Розширений контекст «*This approach differs from static thermal comfort standards*» перекладається як «*Цей підхід відрізняється від статичних стандартів теплового комфорту*» з синтаксичною перебудовою атрибутивної групи.

Німецький «*Das adaptive Komfortmodell berücksichtigt Erwartungen der Bewohner basierend auf dem Außenklima*» використовує партиципiальну конструкцію «*basierend*» та адаптує прикметник «*outdoor*» як «*Außen-*» у композиті [24].

Термінологічна конструкція «*energy recovery ventilation systems*» у технічному описі «*Energy recovery ventilation systems capture thermal energy from exhaust air*» потребує точної передачі функціональності [25]. Український переклад «*Системи вентиляції з рекуперацією енергії захоплюють теплову енергію з відпрацьованого повітря*» застосовує: синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*energy recovery*» у прийменникову конструкцію «*з рекуперацією енергії*»; адаптацію інтернаціоналізму «*ventilation*» як «*вентиляції*» в родовому відмінку; граматичну заміну прийменника «*from*» на прийменник «*з*» з родовим відмінком; трансформацію атрибутивної групи «*exhaust air*» у прикметниковий зворот «*відпрацьованого повітря*». Альтернативний переклад «*Вентиляційні системи з відновленням енергії уловлюють тепло з витяжного повітря*» використовує синонімічні заміни та компресію. Німецький «*Energierückgewinnungslüftungssysteme erfassen thermische Energie aus Abluft*» створює довгий композит «*Energierückgewinnungslüftungssysteme*» [26].

Неологізм «*dynamic facade system*» у контексті сучасної архітектури демонструє різні підходи [27]. Англійське речення «*Dynamic facade systems respond to environmental conditions to optimize daylighting and solar heat gain*» містить координацію двох додатків. Український переклад «*Динамічні фасадні системи реагують на умови довкілля для оптимізації денного освітлення та надходження сонячного тепла*» зберігає атрибутивну структуру з узгодженням прикметників за родом, числом і відмінком, трансформує герундій «*daylighting*» у іменник «*освітлення*» з прикметником «*денного*», та розгортає іменникову групу «*solar heat gain*» у конструкцію «*надходження сонячного тепла*». Розширений контекст «*These systems employ movable shading devices and adaptive glazing technologies*» перекладається як

«Ці системи застосовують рухомі затінювальні пристрої та адаптивні технології скління» з калькуванням прикметників. Німецький «*Dynamische Fassadensysteme reagieren auf Umweltbedingungen zur Optimierung von Tageslicht und solarem Wärmegewinn*» створює композити та використовує прийменникову конструкцію [28].

Складний термін «*cross-ventilation strategy*» у проєктній документації «*The building design incorporates cross-ventilation strategies to reduce mechanical cooling loads*» вимагає функціональної експлікації [29]. Український переклад «Проект будівлі включає стратегії перехресного провітрювання для зменшення навантаження на механічне охолодження» калькує дефісний прикметник «*cross-*» як «*перехресного*», адаптує герундій «*ventilation*» як іменник «*провітрювання*», та трансформує атрибутивну групу «*mechanical cooling loads*» у конструкцію «*навантаження на механічне охолодження*» з прийменником. Альтернативний варіант «*Архітектурне рішення будівлі передбачає наскрізне провітрювання для зниження потреби в штучному охолодженні*» використовує синонімічні заміни та метонімічну трансформацію. Німецький «*Das Gebäudedesign integriert Querlüftungsstrategien zur Reduzierung mechanischer Kühllasten*» створює композит «*Querlüftungsstrategien*». Термін «*occupancy sensing technology*» у контексті енергоменеджменту «*Occupancy sensing technology automates lighting and HVAC systems based on space utilization*» демонструє функціональну номінацію [30]. Український переклад «Технологія визначення зайнятості автоматизує системи освітлення та ОВК на основі використання простору» трансформує герундіальну конструкцію «*occupancy sensing*» у конструкцію з віддієслівним іменником «*визначення*» та родовим відмінком «*присутності*», зберігає координацію іменників «*lighting and HVAC*», та адаптує атрибутивну групу «*space utilization*» як «*використання простору*». Альтернативний переклад «Технологія сенсорів присутності людей керує освітленням і клімат-системами залежно від зайнятості приміщення» використовує описову експлікацію та метонімічну заміну.

Німецький «*Belegungssensortechnologie automatisiert Beleuchtungs- und HLK-Systeme basierend auf Raumnutzung*» створює довгий композит «*Belegungssensortechnologie*». Еквівалент «*Heizung, Lüftung und Klimatisierung*» («опалення, вентиляція та кондиціонування») зберігає координативну структуру, тоді як український варіант «опалення, вентиляція та кондиціонування повітря» потребує додавання уточнюючого елемента «повітря» для семантичної повноти. Переклад повного речення звучить як «Сучасні системи ОВК інтегрують розумне керування для оптимальної енергоефективності» [31].

Субстантивно-вербальні неологізми відображають процесуальну природу будівельних операцій через синтаксичну трансформацію дієслівних основ у номінативні структури [32]. Англійський термін «*foundation settlement monitoring*» походить від процесуальної концепції «моніторити осідання фундаменту», де герундій «*settlement*» набуває статусу атрибутивного модифікатора. У контексті «*Continuous foundation settlement monitoring prevents structural damage*» спостерігається типова позиція терміна як підмета з процесуальною семантикою. Український переклад «Безперервний моніторинг осідання фундаменту запобігає структурним пошкодженням» демонструє трансформацію препозитивної атрибутивної конструкції в постпозитивну групу з родовим відмінком. Німецький варіант «*Die kontinuierliche Überwachung der Fundamentsetzung verhindert strukturelle Schäden*» використовує артиклевий генітив для вираження атрибутивних відношень [33].

Апозитивні конструкції в будівельній термінології служать для додаткової ідентифікації або уточнення базових понять [34]. Неологізм «*Critical Path Method (CPM)*» являє собою приклад апозитивної структури, де аббревіатура в дужках функціонує як уточнюючий елемент до повної номінації. Речення «*Critical Path Method (CPM) optimizes construction scheduling and resource allocation*» ілюструє синтаксичну роль такого утворення як підмета з координованими додатками. Німецький варіант «*Methode des kritischen Pfades*

(*CPM*)» адаптує термін до національної граматики, зберігаючи міжнародну аббревіатуру, тоді як український «*Метод критичного шляху (МКШ)*» пропонує повний переклад з україномовною аббревіатурою, що змінює синтаксичну структуру атрибутивної групи. Повне речення українською звучить: «*Метод критичного шляху (МКШ) оптимізує планування будівництва та розподіл ресурсів*» [35].

Прийменникові розширення складних неологізмів створюють додаткові синтаксичні зв'язки, що конкретизують технологічні процеси чи матеріальні характеристики [36]. Термін «*high-performance insulation systems*» в реченні «*The contractors installed high-performance insulation systems for thermal efficiency*» демонструє синтаксичну позицію об'єкта при дієслові «*installed*». Український переклад «*Підрядники встановили високоефективні ізоляційні системи для теплової ефективності*» зберігає препозитивну позицію складного прикметника «*високоефективні*» з морфологічним узгодженням за родом, числом і відмінком. Німецький «*Hochleistungsdämmsysteme*» демонструє композитну структуру з об'єднанням трьох компонентів, що усуває потребу в прийменникових зв'язках, а повне речення перекладається як «*Die Auftragnehmer installierten Hochleistungsdämmsysteme für thermische Effizienz*» [37].

Герундіальні конструкції англійської мови становлять особливу синтаксичну категорію при номінації процесів і технологій [38]. Неологізм на зразок «*concrete curing*» відображає процесуальність дії через герундіальну форму. У контексті «*Proper concrete curing techniques ensure structural integrity and durability*» герундій функціонує як атрибутивний модифікатор до іменника «*techniques*». Український переклад «*Належні методи тверднення бетону забезпечують структурну цілісність та довговічність*» перетворює герундіальну структуру у віддієслівний іменник з родовим відмінком. Німецька мова використовує субстантивованій інфінітив або композит: «*Betonaushärtungstechniken gewährleisten strukturelle Integrität und Langlebigkeit*» [39].

Складнопідрядні номінативні структури виникають, коли неологізм містить імпліцитні предикативні відношення між компонентами [40]. Термін «*fire-rated assembly*» передбачає концепцію «конструкція, яка має вогнестійкий рейтинг», де дефісна конструкція стискує складне синтаксичне відношення. У реченні «*Contractors installed fire-rated assemblies that meet stringent safety codes*» неологізм виступає прямим додатком з означальним підрядним реченням. Український переклад «Підрядники встановили вогнестійкі конструкції, які відповідають суворим нормам безпеки» використовує складний прикметник для передачі атрибутивного значення. Німецький варіант «*Auftragnehmer installierten feuerfeste Baugruppen, die strengen Sicherheitsvorschriften entsprechen*» демонструє аналогічну структуру з прикметником у флективній формі [41].

Паратактичні неологізми поєднують рівноправні елементи без експліцитного вираження їхніх взаємовідносин, покладаючись на контекстуальне розуміння [42]. Термін «*prefab-modular construction*» об'єднує дві концепції збірного та модульного будівництва через дефіс. У контексті «*Prefab-modular construction accelerates project timelines while maintaining quality standards*» складний неологізм функціонує як складний підмет. Український переклад «Збірно-модульне будівництво прискорює терміни реалізації проекту, зберігаючи стандарти якості» об'єднує обидва компоненти в єдиний складний прикметник з дефісом. Німецький «*Fertig-Modulbau beschleunigt Projektzeiten bei Aufrechterhaltung von Qualitätsstandards*» також використовує композитну модель [43].

Інкорпоративні структури поєднують кілька лексичних одиниць у синтаксично неподільне ціле, характерне для германських мов [44]. Англійський термін «*energy-efficient building envelope*» демонструє трикомпонентну структуру, де дефісний композит модифікує двокомпонентну іменникову групу. У реченні «*Architects prioritize energy-efficient building envelopes to minimize heat loss*» спостерігається функція прямого додатка. Український переклад «Архітектори надають пріоритет енергоефективним

будівельним оболонкам для мінімізації тепловтрат» розгортає англійську компактну структуру через узгоджені прикметники. Німецький «*Architekten priorisieren energieeffiziente Gebäudehüllen zur Minimierung von Wärmeverlusten*» об'єднує всі компоненти в композитну одиницю [45].

Реляційні неологізми виражають різноманітні семантичні відношення між компонентами через синтаксичні засоби [46]. Термін «*passive house standard*» встановлює відношення якості або відповідності, де «*passive house*» модифікує «*standard*». Контекст «*Buildings meeting the passive house standard consume minimal energy for heating*» демонструє атрибутивну функцію терміна в дієприкметниковому звороті. Український переклад «*Будівлі, що відповідають стандарту пасивного будинку, споживають мінімум енергії для опалення*» трансформує препозитивну атрибутивну групу в постпозитивну з родовим відмінком. Німецький «*Gebäude, die dem Passivhaus-Standard entsprechen, verbrauchen minimale Energie für die Heizung*» зберігає композитну структуру терміна [47].

Акциденційні синтаксичні конструкції відображають випадкові або тимчасові характеристики об'єктів через специфічні атрибутивні моделі [48]. Неологізм «*adaptive reuse projects*» описує проекти з адаптивним перевикористанням існуючих будівель. У реченні «*Adaptive reuse projects transform historic structures into modern spaces*» термін виступає підметом зі значенням агенса дії. Український переклад «*Проекти адаптивного перепризначення перетворюють історичні споруди на сучасні простори*» замінює дієприкметниковий атрибут на прикметниковий зворот з родовим відмінком. Німецький «*Adaptive Umnutzungsprojekte verwandeln historische Strukturen in moderne Räume*» запозичує англійський термін «*adaptive*» через міжнародний характер концепції [49].

Детермінативні комплекси створюють жорсткі синтаксичні зв'язки, де один компонент однозначно визначає або обмежує значення іншого [50]. Термін «*fire-resistant cladding systems*» демонструє каскадну модифікацію, де дефісний прикметник визначає тип облицювання, а весь комплекс модифікує

«systems». Контекст «*New regulations mandate fire-resistant cladding systems for high-rise buildings*» показує синтаксичну роль об'єкта в реченні. Український переклад «*Нові норми вимагають вогнестійких систем облицювання для висотних будівель*» змінює порядок компонентів, переміщуючи прикметник у препозицію до іменника «*систем*». Німецький «*Neue Vorschriften verlangen feuerbeständige Verkleidungssysteme für Hochhäuser*» зберігає препозитивну атрибутивну структуру [51].

Метонімічні синтаксичні утворення базуються на переносі найменування через суміжність понять, що відображається в структурі неологізмів [52]. Термін «*smart grid integration*» використовує «*smart*» як метонімічний перенос технологічної розвиненості на електромережу. У реченні «*Smart grid integration enables real-time monitoring of energy consumption*» неологізм функціонує як підмет процесуальної дії. Український переклад «*Інтеграція інтелектуальних мереж дозволяє здійснювати моніторинг споживання енергії в реальному часі*» зберігає синтаксичну структуру, трансформуючи лише порядок атрибутів. Німецький «*Die Integration intelligenter Netze ermöglicht die Echtzeitüberwachung des Energieverbrauchs*» використовує партиципiальну форму прикметника у флексійному узгодженні [53].

Функціональні синтаксичні моделі відображають призначення або використання об'єктів через специфічні атрибутивні конструкції [54]. Неологізм «*rainwater harvesting systems*» описує системи через їхню функцію збору дощової води. Контекст «*Rainwater harvesting systems reduce dependence on municipal water supplies*» демонструє підметову позицію терміна. Український переклад «*Системи збору дощової води зменшують залежність від муніципального водопостачання*» перетворює герундіальну конструкцію англійської мови у віддієслівний іменник з прийменниковим керуванням. Німецький «*Regenwassernutzungssysteme reduzieren die Abhängigkeit von städtischer Wasserversorgung*» об'єднує всі компоненти в єдиний композит [55].

Каузативні синтаксичні структури виражають відношення причини або результату через внутрішню організацію неологізму [56]. Термін «*heat-recovery ventilation*» імплікує систему вентиляції, що відновлює тепло як побічний результат функціонування. У реченні «*Heat-recovery ventilation improves indoor air quality while conserving energy*» складний термін виступає підметом зі значенням інструмента дії. Український переклад «*Вентиляція з рекуперацією тепла покращує якість повітря всередині приміщень, зберігаючи енергію*» розгортає компактну англійську структуру через прийменникову конструкцію з іменником. Німецький «*Wärmerückgewinnungslüftung verbessert die Raumluftqualität bei gleichzeitiger Energieeinsparung*» створює довгий композит [57].

Інструментальні синтаксичні моделі описують засоби або інструменти виконання будівельних операцій [58]. Неологізм «*laser scanning technology*» визначає технологію через інструмент її реалізації. Контекст «*Laser scanning technology produces accurate three-dimensional models of existing structures*» показує підметову функцію з експліцитно вираженою результативністю. Український переклад «*Технологія лазерного сканування створює точні тривимірні моделі існуючих споруд*» трансформує препозитивну атрибутивну групу в постпозитивний прикметник, утворений від іменника. Німецький «*Laserscanning-Technologie erstellt präzise dreidimensionale Modelle bestehender Strukturen*» зберігає англійський термін «*Laser*» через міжнародний характер номенклатури [59].

Темпоральні синтаксичні конструкції відображають часові характеристики процесів або об'єктів [60]. Термін «*real-time structural monitoring*» підкреслює одночасність моніторингу зі структурними змінами. У реченні «*Real-time structural monitoring detects potential failures before they become critical*» неологізм виконує функцію підмета дії. Український переклад «*Структурний моніторинг у реальному часі виявляє потенційні несправності до того, як вони стають критичними*» перетворює препозитивний дефісний атрибут на постпозитивну прийменникову фразу. Німецький «*Echtzeit-*

Strukturüberwachung erkennt potenzielle Ausfälle, bevor sie kritisch werden» зберігає композитну структуру з дефісом [61].

Локативні синтаксичні моделі специфікують просторові характеристики об'єктів або процесів [62]. Неологізм «*off-site construction*» визначає будівництво через його розташування поза основним майданчиком. Контекст «*Off-site construction reduces on-site labor requirements and construction time*» демонструє контрастивну пару термінів «*off-site*» та «*on-site*». Український переклад «*Позамайданчикове будівництво зменшує потреби в робочій силі на майданчику та час будівництва*» створює складний прикметник для передачі локативного значення. Німецький «*Vorgefertigte Bauweise außerhalb des Standorts reduziert den Arbeitskräftebedarf vor Ort und die Bauzeit*» розгортає компактний англійський термін у розгорнуту прийменникову конструкцію [63].

Композиційні паралелізми виникають при поєднанні кількох неологізмів у синтаксично рівноправних позиціях, створюючи складні термінологічні ряди [64]. Фраза «*sustainable materials, energy-efficient systems, and smart building technologies*» демонструє координацію трьох складних номінативних груп. У контексті «*Architects integrate sustainable materials, energy-efficient systems, and smart building technologies into modern designs*» спостерігається синтаксичний паралелізм у позиції прямого додатка. Український переклад «*Архітектори інтегрують екологічні матеріали, енергоефективні системи та розумні будівельні технології в сучасні проєкти*» зберігає координативну структуру з адаптованим порядком слів. Німецький «*Architekten integrieren nachhaltige Materialien, energieeffiziente Systeme und intelligente Gebäudetechnologien in moderne Entwürfe*» також зберігає паралельну структуру з флексійним узгодженням [65].

3.2. Види граматичних трансформацій

Грамотичні трансформації при перекладі неологізмів будівельного дискурсу становлять комплексний механізм адаптації іншомовних термінів до системи цільової мови з урахуванням морфологічних, синтаксичних та функціональних особливостей обох лінгвокультурних середовищ [1]. Трансформаційні процеси зумовлюються типологічними розбіжностями між мовами, специфікою термінотворення в технічних галузях та необхідністю збереження семантичної точності при формальній адаптації [2]. Систематизація трансформаційних стратегій дозволяє виявити закономірності міжмовного перенесення новітніх лексичних одиниць та визначити оптимальні шляхи їхнього відтворення в україномовному будівельному дискурсі [3].

Морфологічна транспозиція являє собою зміну частиномовної належності лексичної одиниці при збереженні основного семантичного змісту [4]. Англійський герундій «*scaffolding*» у реченні «*Scaffolding provides temporary access to elevated work areas*» функціонує як віддієслівний іменник з інструментальною семантикою. При перекладі українською відбувається трансформація в іменник іншої словотвірної моделі: «*Риштування забезпечує тимчасовий доступ до піднесених робочих зон*». Німецький варіант «*Das Gerüst bietet temporären Zugang zu erhöhten Arbeitsbereichen*» також використовує субстантивовану форму, що демонструє конвергентну тенденцію різних мовних систем до номіналізації процесів у технічній термінології [5].

Синтаксична перебудова передбачає зміну структурної організації словосполучення або речення при збереженні денотативного значення [6]. Англійська препозитивна атрибутивна конструкція «*solar panel installation*» у контексті «*Solar panel installation reduces long-term energy costs*» потребує синтаксичної реорганізації українською мовою. Переклад «*Встановлення сонячних панелей знижує довгострокові витрати на енергію*» демонструє

трансформацію препозитивних атрибутів у постпозитивний прикметниковий зворот із родовим відмінком. Німецький «*Die Installation von Solarpaneelen reduziert langfristige Energiekosten*» використовує прийменникову конструкцію «*von*», що відображає аналітичні тенденції германських мов [7].

Граматична заміна полягає у використанні альтернативних граматичних форм або конструкцій для передачі того самого змісту [8]. Англійське речення «*The building features floor-to-ceiling windows*» містить іменник «*features*» як присудок дії. Український переклад «*Будівля має вікна від підлоги до стелі*» замінює віддієслівний іменник на дієслово «*має*», що відповідає нормам української термінології. Німецький варіант «*Das Gebäude verfügt über raumhohe Fenster*» використовує дієслово «*verfügen über*» з прийменниковим керуванням, а також створює композитний прикметник «*raumhohe*» замість прийменникової конструкції [9].

Експлікація або описовий переклад застосовується, коли цільова мова не має еквівалентної лексичної одиниці для передачі складного поняття [10]. Англійський термін «*Modular Integrated Construction (MiC)*» у реченні «*Hong Kong widely adopts Modular Integrated Construction for high-rise residential projects*» позначає специфічну технологію об'ємного модульного будівництва. Український переклад «*Гонконг широко впроваджує технологію інтегрованого модульного будівництва для висотних житлових проєктів*» додає уточнююче слово «*технологія*» для експлікації змісту аббревіатури. Німецький варіант «*Hongkong wendet weitgehend die integrierte Modulbauweise für Wohnhochhäuser an*» розгортає аббревіатуру через описову конструкцію [11].

Компресія являє собою протилежний процес, коли розгорнута конструкція вихідної мови передається компактнішою формою [12]. Англійське словосполучення «*factory-manufactured panels comprising a series of joists*» у контексті «*Floor cassettes are factory-manufactured panels comprising a series of joists joined together*» містить розгалужену атрибутивну та дієприкметникову структури. Український переклад «*Підлогові касети є*

заводськими панелями з об'єднаних балок» скорочує конструкцію через прийменникову фразу. Німецький «*Bodenkassetten sind werkseitig hergestellte Paneele aus verbundenen Balken*» також демонструє компресію через партиципiальну конструкцію [13].

Антонімічний переклад передбачає заміну позитивної конструкції негативною або навпаки при збереженні семантики [14]. Англійське речення «*Prefabrication is not limited to modules*» містить негативну конструкцію з дієсловом у пасиві. Український переклад може використовувати антонімічну трансформацію: «Збірне будівництво охоплює більше, ніж модулі» або зберегти негативну форму «Збірне будівництво не обмежується модулями». Німецький «*Die Vorfertigung beschränkt sich nicht auf Module*» зберігає негативну конструкцію з рефлексивним дієсловом [15].

Конверсія граматичних відношень змінює синтаксичні зв'язки між компонентами висловлювання [16]. Англійське речення «*The modules are designed for long-term use or relocatability*» містить паралельні додатки при прийменнику. Український переклад «Модулі призначені для довгострокового використання або можливості переміщення» трансформує другий іменник «*relocatability*» у конструкцію з іменником абстрактної семантики. Німецький «*Die Module sind für langfristige Nutzung oder Versetzbarkeit konzipiert*» зберігає паралельну структуру з двома іменниками [17].

Метонімічна трансформація виникає при зміні способу номінації через перенесення найменування [18]. Англійський термін «*offsite construction*» у реченні «*Offsite construction offers more certainty in project delivery*» номінує процес через локативну характеристику. Український переклад «Позамайданчикове будівництво забезпечує більшу визначеність у реалізації проєкту» створює складний прикметник, тоді як альтернативний варіант «Будівництво поза майданчиком» використовує прийменникову конструкцію. Німецький «*Bauweise außerhalb der Baustelle bietet mehr Gewissheit bei der Projektabwicklung*» розгортає компактний англійський термін у прийменникову фразу [19].

Морфологічне узгодження потребує адаптації граматичних категорій відповідно до норм цільової мови [20]. Англійське «*volumetric modular construction*» у контексті «*Volumetric modular construction combines geometric shapes to form living spaces*» не має експліцитних маркерів роду, числа чи відмінка. Український переклад «*Об'ємне модульне будівництво поєднує геометричні форми для створення житлових приміщень*» вимагає узгодження прикметників за родом середнього роду іменника «*будівництво*». Німецький «*Volumetrischer Modulbau kombiniert geometrische Formen zur Bildung von Wohnräumen*» узгоджує прикметник у називному відмінку чоловічого роду [21].

Пермутація компонентів передбачає зміну порядку слів у словосполученні або реченні [22]. Англійський термін «*Permanent Modular Construction (PMC)*» у реченні «*Permanent Modular Construction emphasizes long-term structural integrity*» має фіксований порядок препозитивних атрибутів. Український переклад «*Постійне модульне будівництво підкреслює довгострокову структурну цілісність*» зберігає аналогічну послідовність, проте альтернативний варіант «*Модульне будівництво постійного типу*» демонструє пермутацію з постпозицією уточнювального компонента. Німецький «*Permanenter Modulbau betont langfristige strukturelle Integrität*» зберігає препозитивну структуру [23].

Зміна синтаксичної функції відбувається при перетворенні одного члена речення в інший [24]. Англійське речення «*Distinguishing modular from non-volumetric components is critical*» використовує герундіальний зворот як підмет. Український переклад «*Критично важливо розрізняти модульні та об'ємні компоненти*» трансформує герундій у інфінітив, переміщуючи його з позиції підмета в позицію додатка при безособовій конструкції. Німецький «*Es ist entscheidend, modulare von nicht-volumetrischen Komponenten zu unterscheiden*» також використовує інфінітивну конструкцію з формальним підметом «*es*» [25].

Нейтралізація граматичних опозицій усуває граматичні розбіжності через вибір нейтральної форми [26]. Англійський термін «*kit houses*» у множині в реченні «*Companies innovated kit houses that arrived in bundles*» містить форму множини. Український переклад може використовувати як множину «*Компанії розробили збірні будинки, які постачалися комплектами*», так і збірний іменник «*Компанії розробили збірне житло, яке постачалося комплектами*» для нейтралізації категорії числа. Німецький «*Firmen entwickelten Bausätze, die in Paketen ankamen*» змінює семантичний фокус з готових будинків на будівельні набори [27].

Актуалізація граматичної категорії, навпаки, експлікує граматичне значення, імпліцитне у вихідній мові [28]. Англійський термін «*cassette*» у реченні «*Floor and roof cassettes are typically made from steel or timber*» не вказує на процес виготовлення. Український переклад «*Касети для підлоги та даху зазвичай виготовляються зі сталі або деревини*» використовує пасивну дієслівну форму з актуалізацією процесуальності. Німецький «*Boden- und Dachkassetten werden typischerweise aus Stahl oder Holz gefertigt*» також експлікує пасивну конструкцію [29].

Модуляція синтаксичної структури змінює тип підрядного зв'язку в складному реченні [30]. Англійське «*Buildings that are designed for relocatability*» у контексті «*Modules that are designed for relocatability can be disassembled easily*» містить означальне підрядне речення. Український переклад може зберегти підрядну структуру «*Модулі, які спроектовані для переміщення, можуть легко демонтуватися*» або трансформувати її в дієприкметниковий зворот «*Модулі, спроектовані для переміщення, можуть легко демонтуватися*». Німецький «*Module, die für Versetzbarkeit konzipiert sind, können leicht demontiert werden*» зберігає підрядну структуру [31].

Каузативна трансформація передбачає зміну залогової характеристики дієслова [32]. Англійське речення «*The factory assembles components separately*» використовує активний залог. Український переклад може зберегти активну конструкцію «*Завод збирає компоненти окремо*» або

використати пасив «*Компоненти збираються на заводі окремо*» з фокусом на об'єкті дії. Німецький «*Die Fabrik montiert Komponenten separat*» або «*Komponenten werden in der Fabrik separat montiert*» демонструє аналогічну можливість залогової трансформації [33].

Темпоральна транспозиція змінює часову перспективу висловлювання [34]. Англійське речення «*Modular buildings range in size from single sections to hundred-unit complexes*» використовує теперішній час для вираження постійної характеристики. Український переклад «*Модульні будівлі варіюються за розміром від одиночних секцій до комплексів зі ста одиниць*» зберігає теперішній час, але може використовувати і конструкцію «*Модульні будівлі можуть варіюватися*» з модальним відтінком. Німецький «*Modulgebäude reichen in der Größe von Einzelabschnitten bis zu Hunderte-Einheiten-Komplexen*» зберігає теперішній час [35].

Компенсаторна трансформація відшкодовує втрату певного граматичного значення в одному місці через його експлікацію в іншому [36]. Англійський термін «*smart controls*» у реченні «*Modern HVAC systems integrate smart controls for optimal energy efficiency*» містить імпліцитне значення технологічної прогресивності в прикметнику «*smart*». Український переклад «*Сучасні системи ОВК інтегрують інтелектуальне управління для оптимальної енергоефективності*» компенсує втрату конотації «*розумності*» через прикметник «*інтелектуальний*», що має сильніші технічні асоціації. Німецький «*Moderne HLK-Systeme integrieren intelligente Steuerungen für optimale Energieeffizienz*» використовує аналогічну стратегію компенсації [37].

3.3. Аналіз прикладів граматичних трансформацій у процесі перекладу

Граматичні трансформації неологізмів будівельного дискурсу виявляються найбільш яскраво при зіставному аналізі конкретних термінологічних одиниць в автентичних контекстах [1]. Систематизація перекладацьких рішень дозволяє виявити типові стратегії адаптації новітніх

термінів до граматичної системи української мови та встановити закономірності вибору між альтернативними трансформаційними моделями [2]. Наступні приклади ілюструють різноманіття граматичних перетворень, що застосовуються перекладачами технічної літератури для забезпечення термінологічної точності й комунікативної адекватності [3].

Неологізм «*wind uplift calculation*» демонструє складний комплекс трансформацій при перекладі різними мовами [4]. Англійське речення «*Wind uplift calculation determines roof attachment requirements for hurricane zones*» містить номінативну конструкцію у функції підмета з препозитивними атрибутами. Український переклад «*Розрахунок вітрового підйому визначає вимоги до кріплення даху для ураганних зон*» застосовує морфологічну транспозицію, перетворюючи атрибутивну групу на конструкцію з родовим відмінком, а також синтаксичну перебудову препозитивних означень у постпозитивні прикметникові звороти. Німецький варіант «*Windauftriebsberechnung bestimmt Dachanschlussanforderungen für Hurrikanzonen*» створює довгий композит та адаптує синтаксис до німецької граматики з флексійним узгодженням прикметника у множині давального відмінка [5].

Розгорнутий контекст «*Acoustic insulation rating determines sound transmission class between adjacent spaces*» ілюструє компресію та експлікацію одночасно [6]. Український переклад «*Рейтинг акустичної ізоляції визначає клас звукопередачі між суміжними приміщеннями*» зберігає атрибутивну структуру з узгодженням прикметника за родом, а також застосовує граматичну заміну прийменника «*between*» на прийменник «*між*» з орудним відмінком. Альтернативний переклад «*Показник звукоізоляції встановлює рівень звукопроникності для приміжних просторів*» використовує синонімічні заміни та адаптує «*rating*» як «*показник*». Німецький «*Schalldämmwert bestimmt die Schallübertragungsklasse zwischen angrenzenden Räumen*» створює композит «*Schalldämmwert*» та використовує артиклевий генітив [7].

Термін «*vapor permeability testing*» у реченні «*Vapor permeability testing evaluates moisture transmission through building envelope assemblies*» потребує різних стратегій залежно від контексту [8]. Базовий український переклад «Тестування паропроникності оцінює передачу вологи через конструкції будівельної оболонки» зберігає атрибутивну структуру з узгодженням іменника за родом. Проте в контексті «*Engineers conduct vapor permeability testing to prevent condensation damage*» переклад може використовувати синтаксичну перебудову: «Інженери проводять випробування паропроникності для запобігання конденсаційним пошкодженням», де англійський герундій «*testing*» трансформується у віддієслівний іменник «випробування». Німецький «*Architekten verwenden Dampfdurchlässigkeitsprüfung zur Optimierung der Gebäudeleistung*» зберігає композитну модель «*Dampfdurchlässigkeitsprüfung*», але флексійно узгоджує всі компоненти [9].

Складніший приклад становить речення «*The implementation of lateral force resistance systems requires comprehensive structural analysis*» [10]. Український переклад застосовує множинні трансформації: «Впровадження систем опору бічним силам вимагає всебічного структурного аналізу». Тут спостерігається: морфологічна транспозиція герундія «*implementation*» в іменник «впровадження»; граматична заміна прикметника «*lateral*» на прикметник «бічним» у давальному відмінку множини; синтаксична перебудова атрибутивної групи «*lateral force resistance*» у конструкцію з давальним відмінком «опору бічним силам»; експлікація прикметника «*comprehensive*» як «всебічного». Німецький «*Die Implementierung von Seitenkraftwiderstandssystemen erfordert umfassende Strukturanalyse*» створює композит «*Seitenkraftwiderstandssystemen*» та використовує прийменникову конструкцію «*von*» [11].

Термінологічне словосполучення «*seismic retrofit evaluation*» у реченні «*Seismic retrofit evaluation tools assess structural vulnerability for earthquake-prone regions*» вимагає комплексної перебудови [12]. Український переклад

«Інструменти оцінювання сейсмічної модернізації визначають структурну вразливість для сейсмонебезпечних регіонів» застосовує: синтаксичну перебудову з переміщенням ядерного іменника «tools» у препозицію; трансформацію атрибутивної групи «seismic retrofit» у прикметниковий зворот з родовим відмінком «сейсмічної модернізації»; граматичну заміну прийменника «for» на прийменник «для» з родовим відмінком; морфологічне узгодження прикметника «earthquake-prone» з іменником «regionів» у множині. Німецький «Bewertungsinstrumente für seismische Nachrüstung evaluieren strukturelle Anfälligkeit für erdbebengefährdete Regionen» використовує прийменникову конструкцію «für» замість композита, зберігаючи прикметник «seismische» в адаптованій формі [13].

Складний неологізм «thermal bridge mitigation» у контексті «The design framework addresses thermal bridge mitigation through continuous insulation strategies» демонструє необхідність експлікації [14]. Український переклад «Проектна структура розглядає пом'якшення теплових мостів через стратегії безперервної ізоляції» зберігає дослівний переклад прикметника «thermal» як «теплових», проте альтернативний варіант «Проектна структура вирішує проблему теплових містків шляхом застосування суцільної теплоізоляції» використовує описову експлікацію для передачі концепції мінімізації втрат тепла. Німецький «Das Planungskonzept adressiert Wärmebrückenvermeidung durch kontinuierliche Isolierungsstrategien» калькує англійський термін як «Wärmebrückenvermeidung» у композитній формі [15].

Термін «fire resistance rating» у реченні «Building components must achieve specified fire resistance rating per code requirements» потребує культурно-специфічної адаптації [16]. Український переклад «Будівельні компоненти повинні досягати визначеного рейтингу вогнестійкості згідно з нормативними вимогами» застосовує: модальну конструкцію «must achieve» як дієслово «повинні досягати»; експлікацію терміна «fire resistance rating» як «рейтингу вогнестійкості»; граматичну заміну прийменника «per» на прийменниковий зворот «згідно з». Німецький «Bauelemente müssen die

vorgeschriebene Feuerwiderstandsklasse gemäß Bauvorschriften erreichen» створює композит «*Feuerwiderstandsklasse*» через міжнародний стандарт класифікації вогнестійкості [17].

Неологізм «*moisture control strategy*» у складному контексті «*The building envelope employs comprehensive moisture control strategy where vapor barriers prevent condensation*» вимагає множинних трансформацій [18]. Український переклад «*Будівельна оболонка використовує комплексну стратегію контролю вологи, де паробар'єри запобігають конденсації*» демонструє: каузативну трансформацію активної конструкції «*employs*» у активну форму «*використовує*»; адаптацію складного прикметника «*comprehensive*» як «*комплексну*» з українським узгодженням; збереження координації атрибутів; модуляцію підрядного речення з «*where*» на означальне з «*де*». Німецький «*Die Gebäudehülle verwendet eine umfassende Feuchtigkeitskontrollstrategie, wobei Dampfsperren Kondensation verhindern*» використовує підрядну конструкцію з «*wobei*» для вираження супровідних обставин [19].

Термінологічне словосполучення «*prefabricated prefinished volumetric construction*» у реченні «*Singapore regulations define PPVC as Prefabricated Prefinished Volumetric Construction*» становить виклик через багатокомпонентну структуру [20]. Український переклад «*Сінгапурські нормативні акти визначають PPVC як збірно-оздоблене об'ємне будівництво*» застосовує: компресію двох дефісних прикметників «*prefabricated prefinished*» в один складний прикметник «*збірно-оздоблене*»; калькування прикметника «*volumetric*» як «*об'ємне*»; синтаксичну перебудову з переміщенням атрибутів у препозицію до іменника «*будівництво*»; граматичне узгодження всіх прикметників за родом середнім. Німецький «*Singapurs Vorschriften definieren PPVC als vorgefertigte vorbehandelte volumetrische Konstruktion*» зберігає паралельну атрибутивну структуру з флексійним узгодженням [21].

Неологізм «*curtain wall assembly*» у контексті «*Modern architecture utilizes high-performance curtain wall assembly covering various glazing configurations*» демонструє різні підходи до перекладу [22]. Базовий український варіант «*Сучасна архітектура використовує високоефективні навісні фасадні системи, що охоплюють різноманітні конфігурації скління*» зберігає атрибутивну структуру з прикметником «*високоефективні*», додає означальне підрядне речення з «*що*» для передачі дієприкметникового звороту «*covering*», та трансформує іменник «*glazing*» у прикметниковий зворот «*скління*» з родовим відмінком. Альтернативний переклад «*Сучасна архітектура застосовує навісні стінові конструкції високої продуктивності, які включають численні типи застосування*» використовує постпозитивний прикметниковий зворот та метонімічну заміну «*configurations*» на «*typi*». Німецький «*Moderne Architektur nutzt Hochleistungs-Vorhangfassadensysteme, die verschiedene Verglasungskonfigurationen abdecken*» створює композит «*Hochleistungs-Vorhangfassadensysteme*» [23].

Складний термін «*semi-transparent building-integrated photovoltaic facades*» у реченні «*The methodology optimizes semi-transparent building-integrated photovoltaic facades for energy production*» потребує ретельної декомпозиції [24]. Український переклад «*Методологія оптимізує напівпрозорі фотоелектричні фасади, інтегровані в будівлю, для виробництва енергії*» застосовує: синтаксичну перебудову з виділенням дієприкметникового звороту «*інтегровані в будівлю*» у постпозицію; калькування композита «*semi-transparent*» як «*напівпрозорі*» з українським префіксом; компресію складного композита «*building-integrated photovoltaic*» через переміщення компонента «*building-integrated*» у дієприкметниковий зворот; адаптацію інтернаціоналізму «*photovoltaic*» як «*фотоелектричні*». Альтернативний варіант «*Методологія оптимізує напівпрозорі будівельно-інтегровані фотовольтаїчні фасади для генерації енергії*» зберігає компактну структуру через об'єднання атрибутів у складні прикметники та використовує транслітерацію «*фотовольтаїчні*». Німецький «*Die Methodik optimiert*

halbtransparente gebäudeintegrierte Photovoltaik-Fassaden zur Energieerzeugung» створює довгий композит «*gebäudeintegrierte*» та використовує дефіс у «*Photovoltaik-Fassaden*» [25].

Термін «*structural health monitoring*» у контексті сейсмобезпеки демонструє необхідність технічної адаптації [26]. Англійське речення «*Contemporary seismic design involves continuous structural health monitoring and real-time damage assessment*» містить координацію двох додатків. Український переклад «*Сучасне сейсмічне проектування передбачає безперервний моніторинг структурного стану та оцінювання пошкоджень у реальному часі*» калькує прикметник «*structural*» як «*структурного*» у родовому відмінку, проте цей термін може потребувати експлікації. Альтернативний переклад з розгортанням «*Сучасне сейсмічне проектування включає постійне відстеження технічного стану конструкцій і миттєве визначення ступеня пошкоджень*» розгортає компактне словосполучення через описові конструкції та уточнення «*технічного стану*», «*миттєве визначення*». Німецький «*Zeitgenössisches seismisches Design beinhaltet kontinuierliche Strukturzustandsüberwachung und Echtzeit-Schadensbeurteilung*» калькує складний термін як композит «*Strukturzustandsüberwachung*» [27].

Неологізм «*construction sequencing*» у складній технічній фразі «*The coordination of construction sequencing with material delivery logistics minimizes project delays*» вимагає спеціалізованих знань [28]. Український переклад «*Координація послідовності будівництва з логістикою постачання матеріалів мінімізує затримки проекту*» демонструє: номіналізацію дієслівної конструкції «*coordination minimizes*» у конструкцію з віддієслівними іменниками; трансформацію герундія «*sequencing*» у іменник «*послідовності*» з родовим відмінком; синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*material delivery*» у конструкцію «*постачання матеріалів*»; збереження міжнародного терміна «*логістика*». Альтернативний варіант «*Узгодження етапності будівельних робіт із графіком поставок матеріалів зменшує проектні затримки*» використовує синонімічну заміну «*sequencing*»

на «*етапність*», та експлікацію «*logistics*» як «*графік поставок*». Німецький «*Die Koordinierung der Bauabfolge mit Materiallieferlogistik minimiert Projektverzögerungen*» створює композити «*Bauabfolge*» та «*Materiallieferlogistik*» [29].

Термінологічна конструкція «*foundation bearing capacity analysis*» у реченні «*Foundation bearing capacity analysis determines allowable soil pressure for structural loads*» поєднує кілька типів трансформацій [30]. Український переклад «*Аналіз несучої здатності фундаменту визначає допустимий тиск на ґрунт для структурних навантажень*» застосовує: синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*foundation bearing capacity*» у прикметниковий зворот «*несучої здатності фундаменту*» з подвійним родовим відмінком; адаптацію прикметника «*allowable*» як «*допустимий*» з узгодженням за родом; граматичну заміну іменника «*pressure*» на конкретніший іменник «*тиск*»; морфологічне узгодження всіх прикметників з іменниками за родом, числом і відмінком. Розширений контекст «*The analysis incorporates geotechnical testing and load distribution calculations*» перекладається як «*Аналіз включає геотехнічні випробування та розрахунки розподілу навантажень*» з трансформацією прикметника «*geotechnical*» у прикметник «*геотехнічні*». Німецький «*Fundamenttragfähigkeitsanalyse bestimmt zulässigen Bodendruck für Strukturlasten*» зберігає композитну структуру «*Fundamenttragfähigkeitsanalyse*» [31].

Складний неологізм «*blast-resistant facade design*» у контексті «*Contemporary security standards require blast-resistant facade design techniques for critical infrastructure*» вимагає осмислення спеціалізованих інженерних концепцій [32]. Український переклад «*Сучасні стандарти безпеки вимагають технологій проектування вибухостійких фасадів для критичної інфраструктури*» використовує: калькування складного прикметника «*blast-resistant*» як «*вибухостійких*» з українським дефісним правилом; синтаксичну перебудову словосполучення «*facade design*» у конструкцію «*проектування фасадів*» з родовим відмінком; граматичну заміну іменника «*techniques*» на

іменник у родовому відмінку множини «технологій». Розширений варіант «Сучасні стандарти безпеки закликають до методів розроблення фасадних систем, стійких до вибухових навантажень, для об'єктів критичної інфраструктури» розгортає компактний термін через описову конструкцію з означальним реченням. Німецький «*Zeitgenössische Sicherheitsstandards erfordern sprengstoffresistente Fassadendesign-Techniken für kritische Infrastruktur*» використовує композит «*sprengstoffresistente*» та дефіс у «*Fassadendesign-Techniken*» [33].

Термін «*construction waste management*» абревіюється як CWM і демонструє різні стратегії експлікації [34]. Повне речення «*The CWM approach reduces landfill disposal through material recycling and reuse protocols*» перекладається українською як «Підхід управління будівельними відходами зменшує вивезення на полігони через протоколи рециклінгу та повторного використання матеріалів». Тут спостерігається: експлікація абревіатури через повний термін без лапок; морфологічна транспозиція прийменника «*through*» у прийменник «через» з знахідний відмінок; граматична заміна координативної конструкції «*recycling and reuse*» на конструкцію з українськими еквівалентами «рециклінгу та повторного використання»; додавання уточнюючого іменника «матеріалів» для семантичної повноти. Альтернативний переклад «Підхід CWM застосовує сортування відходів і вторинну переробку для мінімізації звалищного захоронення» зберігає абревіатуру та розгортає другий компонент як «сортування відходів». Німецький «*Der CWM-Ansatz reduziert Deponieentsorgung durch Materialrecycling und Wiederverwendungsprotokolle*» зберігає англійську абревіатуру та використовує композити «*Deponieentsorgung*» і «*Wiederverwendungsprotokolle*» [35].

Неологізм «*expansion joint installation*» у контексті технічних систем демонструє функціональну номінацію [36]. Англійське речення «*Expansion joint installation accommodates thermal movement in large-span structures*» містить атрибутивну групу з герундієм. Український переклад «Монтаж

компенсаційних швів забезпечує температурні переміщення у великопрогонових конструкціях» застосовує: синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*expansion joint*» у прикметниковий зворот «компенсаційних швів» з родовим відмінком; адаптацію герундія «*installation*» як «монтаж» у називному відмінку; граматичну заміну прикметника «*thermal*» на прикметник «температурні» у знахідному відмінку множини; трансформацію атрибутивної групи «*large-span structures*» у прикметниковий зворот «великопрогонових конструкціях». Альтернативний варіант «Встановлення деформаційних з'єднань компенсує термічні деформації в конструкціях великих прогонів» використовує синонімічні заміни та альтернативну термінологію. Німецький «*Dehnfugeninstallation ermöglicht thermische Bewegung in Großspannkonstruktionen*» створює композити «*Dehnfugeninstallation*» та «*Großspannkonstruktionen*» [37].

Складний термін «*photovoltaic thermal hybrid collectors*» у реченні «*Photovoltaic thermal hybrid collectors simultaneously generate electricity and capture thermal energy*» вимагає декомпозиції багатокomпонентної структури [38]. Український переклад «Гібридні фотоелектричні теплові колектори одночасно генерують електроенергію та захоплюють теплову енергію» застосовує: пермутацію компонентів з переміщенням прикметника «*hybrid*» у препозицію; адаптацію інтернаціоналізму «*photovoltaic*» як «фотоелектричні»; калькування прикметника «*thermal*» як «тепові»; граматичне узгодження всіх атрибутів за родом чоловічим множини. Альтернативний варіант «Фотовольтаїчні теплові гібридні колектори водночас виробляють електрику і уловлюють термальну енергію» використовує транслітерацію «фотовольтаїчні», зберігає оригінальний порядок атрибутів та синонімічні заміни дієслів. Німецький «*Photovoltaisch-thermische Hybridkollektoren erzeugen gleichzeitig Strom und erfassen thermische Energie*» створює дефісний композит «*Photovoltaisch-thermische*» та композит «*Hybridkollektoren*» [39].

Термінологічна конструкція «*rainwater harvesting system*» у контексті «*Rainwater harvesting systems reduce potable water consumption through collection and filtration*» демонструє множинні залежності [40]. Український переклад «*Системи збору дощової води зменшують споживання питної води через збирання та фільтрацію*» застосовує: синтаксичну перебудову з переміщенням іменника «*rainwater*» у постпозицію в родовому відмінку «*дощової води*»; збереження герундія «*harvesting*» як віддієслівного іменника «*збору*» в узгодженій формі; трансформацію прикметника «*potable*» у прикметник «*питної*» з родовим відмінком; граматичну заміну координативної конструкції «*collection and filtration*» на «*збирання та фільтрацію*». Німецький «*Regenwassernutzungssysteme reduzieren Trinkwasserverbrauch durch Sammlung und Filterung*» створює композит «*Regenwassernutzungssysteme*» та дефісну конструкцію для координації процесів [41].

Неологізм «*geothermal heat pump systems*» у реченні «*Geothermal heat pump systems exploit stable underground temperatures for heating and cooling*» потребує точної термінологічної адаптації [42]. Український переклад «*Системи геотермальних теплових насосів використовують стабільні підземні температури для опалення та охолодження*» демонструє: калькування прикметника «*geothermal*» як «*геотермальних*» у родовому відмінку множини; синтаксичну перебудову атрибутивної групи «*geothermal heat pump*» у конструкцію «*геотермальних теплових насосів*» з подвійним родовим відмінком; граматичну заміну дієслова «*exploit*» на нейтральніше «*використовують*»; координацію іменників «*heating and cooling*» як «*опалення та охолодження*». Альтернативний варіант «*Геотермальні системи тепло-насосів експлуатують постійні температури під землею для обігріву й кондиціонування*» використовує дефісну конструкцію «*тепло-насосів*» та синонімічні заміни. Німецький «*Geothermische Wärmepumpensysteme nutzen stabile unterirdische Temperaturen zum Heizen und*

Kühlen» створює композит «*Wärmepumpensysteme*» та використовує субстантивовані інфінітиви «*zum Heizen und Kühlen*» [43].

Висновки до 3 розділу

Дослідження виявило, що будівельні неологізми характеризуються складними синтаксичними структурами, де домінують атрибутивні словосполучення, композитні утворення та багатоконпонентні номінативні групи. Англійська мова демонструє тенденцію до препозитивного розміщення означень і компресії номінативних конструкцій, німецька – до створення довгих композитів, тоді як українська потребує синтаксичної перебудови через постпозитивні прикметникові звороти та родові відмінки. Герундіальні конструкції англійської мови систематично трансформуються у віддієслівні іменники або інфінітивні звороти в українському перекладі, що відображає типологічні відмінності граматичних систем.

Аналіз конкретних прикладів засвідчив, що переклад будівельних неологізмів рідко обмежується одним типом трансформації. Найчастіше перекладачі застосовують комбіновані стратегії, поєднуючи синтаксичну перебудову з морфологічною транспозицією, граматичну заміну з експлікацією, компресію з морфологічним узгодженням. Вибір конкретної трансформаційної стратегії детермінується типологічними особливостями мов, термінологічними традиціями цільової мови, комунікативними завданнями тексту та рівнем спеціалізації аудиторії. Особливої уваги потребують міжнародні терміни та аббревіатури (BIM, HVAC, DfMA), де перекладачі балансують між збереженням оригінальної форми та адаптацією до національної термінологічної системи.

Зіставний аналіз перекладів продемонстрував, що найбільші труднощі виникають при передачі багатоконпонентних термінів, дефісних композитів, герундіальних конструкцій та культурно-специфічних понять. Успішний переклад будівельних неологізмів вимагає не лише володіння граматичними

механізмами обох мов, а й глибокого розуміння технічної сутності термінів, здатності до термінологічної креативності та готовності застосовувати гнучкі трансформаційні стратегії для досягнення оптимального балансу між точністю, природністю та комунікативною ефективністю перекладу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження неологізмів в англomовному будівельному дискурсі та особливостей їхнього перекладу українською мовою дозволяє сформулювати низку узагальнень теоретичного та практичного характеру, що підтверджують актуальність обраної проблематики та відкривають перспективи подальших лінгвістичних студій у галузі технічного перекладу та термінології.

Теоретико-методологічний аналіз засвідчив відсутність універсальної дефініції терміна "неологізм" у сучасній лінгвістиці, що зумовлено релятивністю та історичною мінливістю цього поняття. Неологізм конституюється як нове слово або мовленнєве утворення, що виникає для номінації інноваційних реалій або внаслідок індивідуального творчого акту, з обов'язковою ознакою новизни, яка має відносний характер і визначається хронологічними та соціолінгвістичними параметрами мовного колективу. Множинність класифікаційних підходів до неологізмів – за способом утворення, ступенем новизни, тривалістю існування, функціональним призначенням – відображає багатовимірність цього лінгвістичного феномену та необхідність диференційованого підходу до різних типів новоутворень.

Дослідження морфологічних механізмів неологізації продемонструвало суттєві типологічні відмінності між англійською та українською мовами. В англійській мові домінують словоскладання та конверсія як найпродуктивніші способи терміноутворення, що зумовлено аналітичним характером граматичної системи та відносною морфологічною простотою. Українська мова характеризується високою продуктивністю афіксальних процесів, зокрема суфіксації та префіксації, що відображає її синтетичну природу та розвинену флективну систему. Основними способами творення будівельних неологізмів виявилися афіксація, композиція, телескопія, аббревіація та запозичення, причому частотність застосування кожного механізму корелює з типологічними особливостями конкретної мови.

Лексико-семантичний аналіз розкрив ключові характеристики будівельних неологізмів: семантичну прозорість, що полегшує їхню інтерпретацію носіями мови; дериваційну продуктивність, що забезпечує формування словотвірних гнізд; здатність до формування нових семантичних полів, що відображають актуальні напрями розвитку галузі. Найінтенсивніша неологізація відбувається у сферах інформаційних технологій (BIM, IoT, AI-технології), екологічного будівництва (green building, passive house, carbon footprint), інноваційних матеріалів (smart materials, self-healing concrete) та цифровізації будівельних процесів. Функціонально-комунікативні властивості неологізмів у будівельному дискурсі виявляються через реалізацію номінативної, інформативної, систематизаційної та прогностичної функцій, що забезпечують ефективну професійну комунікацію та слугують індикаторами технологічного прогресу.

Аналіз лексичних трансформацій виявив широкий спектр перекладацьких стратегій: компенсацію, конкретизацію, генералізацію, антонімічний переклад, смисловий розвиток, модуляцію, цілісне перетворення, лексико-семантичні заміни, експлікацію, імплікацію та інші. Кожна трансформація відповідає специфічним перекладацьким ситуаціям і забезпечує адекватну передачу технічного змісту при збереженні комунікативної функції терміна. Компаративний аналіз англійської, німецької та української термінологічних систем засвідчив, що німецька мова демонструє тенденцію до полісинтетичних композитів (Wärmedämmverbundsystem, Energierückgewinnungslüftungssysteme), англійська – до аналітичних конструкцій (energy recovery ventilation systems, building information modeling), українська – до гібридних моделей, що поєднують афіксацію з синтаксичними конструкціями. Ці відмінності зумовлюють необхідність диференційованого підходу до вибору перекладацької стратегії залежно від морфологічного типу мови та національних термінотворчих традицій.

Найбільші перекладацькі труднощі виникають при передачі композитних неологізмів, культурно-специфічних термінів, еколінгвістичних понять та термінології цифрових технологій. Критично важливим є забезпечення балансу між міжнародною стандартизацією, що сприяє уніфікації професійної комунікації, та національною термінологічною автономією, що зберігає специфіку мовної системи. Особливої уваги потребують сфери нормативного регулювання та метрологічних систем, де термінологічна точність безпосередньо впливає на якість та безпеку будівництва.

Дослідження граматичних трансформацій виявило, що будівельні неологізми характеризуються складними синтаксичними структурами з домінуванням атрибутивних словосполучень, композитних утворень та багатокomпонентних номінативних груп. Англійська мова демонструє препозитивне розміщення означень і компресію номінативних конструкцій, німецька – створення довгих композитів, українська – використання постпозитивних прикметникових зворотів та родових відмінків. Герундіальні конструкції англійської мови систематично трансформуються у віддієслівні іменники або інфінітивні звороти в українському перекладі, що відображає типологічні розбіжності граматичних систем.

Зіставний аналіз перекладів продемонстрував, що успішна міжмовна трансляція рідко обмежується одним типом трансформації. Перекладачі застосовують комбіновані стратегії, поєднуючи синтаксичну перебудову з морфологічною транспозицією, граматичну заміну з експлікацією, компресію з морфологічним узгодженням. Вибір конкретної стратегії детермінується типологічними особливостями мов, термінологічними традиціями, комунікативними завданнями тексту та рівнем спеціалізації цільової аудиторії.

Лексичні трансформації відображають не лише лінгвістичні, а й глибинні концептуальні відмінності в організації будівельної діяльності, правових традиціях та професійних практиках різних лінгвокультур. Це

підтверджує необхідність інтеграції культурологічного компонента в процес термінологічної адаптації та розуміння того, що переклад технічної термінології є не лише міжмовним, а й міжкультурним процесом.

Технологічний прогрес у будівельній галузі – від адитивних технологій та модульного будівництва до штучного інтелекту та квантових сенсорів – постійно генерує нові терміни, що вимагає гнучкості перекладацьких стратегій та готовності до інкорпорації інноваційних концептів у національні термінологічні системи. Динамічна природа будівельної індустрії імперативно вимагає постійної корекції перекладацьких протоколів та інкорпорації нових технологічних парадигм.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням корпусу аналізованих неологізмів, залученням матеріалу інших мов для багатовекторного зіставного аналізу, створенням спеціалізованих двомовних словників будівельних неологізмів, розробкою автоматизованих систем термінологічного менеджменту та вивченням когнітивних механізмів сприйняття та засвоєння новітньої технічної лексики професійними спільнотами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архітектура і будівництво. Словник іншо мовних слів / за ред. В. Лук'янюка. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=46609864-2056&pageSISid=&action=showSIS>
2. Биховець Н.М. Запозичення серед англійських неологізмів. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 18–21.
3. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад: навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2010. 232 с.
4. Борисова О.В. Способи перекладу неологізмів та особливості їх опанування студентами на заняттях з практики перекладу. Мовні та концептуальні картини світу. Збірник наукових праць. Київ: КНУТШ. Вип. 24, ч. 1. 2008. 359 с.
5. Бондаренко О.М. Англійські неологізми: нове у використанні способів утворення. Вісник Запорізького національного університету. «Філологічні науки». 2010. № 1. С. 127–131. Бойчук М. Неологізми як стилістеми. *Наукові записки. Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна*. 2016. Вип. 63. С. 19–22.
6. Валуєва Н. М. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна лексикологія англійської та української мов». Кам'янське: Редакційно-видавничу секція науково-методичної ради ДДТУ, 2023. 103 с.
7. Гладка В. Поняття «неологізм» у світлі сучасних лінгвістичних парадигм. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2009. Вип. 11. С. 170–177.
8. Горбач О., Поняття «неологізм» у сучасній неології. *Наукова думка*, 1998. С. 171–175.
9. Дзюбіна О.І. Особливості утворення та функціонування семантичних неологізмів англійської мови в сфері інтернет-комунікації. *Записки з романо-германської філології*. 2014. Вип. 2 (33). С. 17–23.

10. Д'яков А.С., Кияк Т.Р. Основи термінознавства. Семантичні та лінгвістичні аспекти. Київ : Видавничий дім «КМ «Academia», 2000. 218 с.
11. Загнітко А. П., Монастирецька Г. В. Лінгвістика тексту. Донецьк : ДонНУ, 2009. 164 с.
12. Зацний Ю.А. Внутрішні запозичення сучасної англійської мови. *Вісник СумДУ*. 2006. № 11. С. 28–29.
13. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2007. № 32. С. 104–108.
14. Козаченко І.В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2014. № 25. Том 2. С. 166–168.
15. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Частина II. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі: навчальне видання. Вінниця : Нова книга, 2001. 302 с.
16. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, 2004. 576 с.
17. Ладоня К. Неологізми в українській мові: сутність, визначення, принципи класифікації та функціонування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 36(1). С. 38–40.
18. Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри : матеріали Міжнародної наукової конференції / відп. ред. Л. Малевич. Рівне : НУВГП, 2016. 455 с.
19. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – Київ, 2006. 716 с.
20. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
21. Селіванова О. О. Проблема диференціації трансформацій. *Нова філологія*. 2012. №50. С. 201–208.

22. Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури / за заг. ред. Р.А. Шмига. Львів: Львівський національний аграрний університет, 2010. 222 с.
23. Шутова М.О. Неологізми в сучасній англійській мові. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2010. Випуск 21. С. 79–85.
24. Bauer L. *English Word-Formation*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 296 p. 48.
25. Byrne, Jody. *Technical Translation. Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht, 2006. 342 p.
26. Davies N., Jokiniemi E. *Dictionary of Architecture and Building Construction*. Oxford : Architectural Press, 2008. 737 p.
27. Munday J. *Introducing Translation Studies : Theories and Applications*. 1st ed. 2001. New York : Routledge Publ., 2013. 236 p.
28. Arntz, R., Picht, H., Schmitz, K.-D. *Einführung in die Terminologearbeit*. Olms, 2014.
29. Baker, M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge, 2011.
30. Bowker, L., Pearson, J. *Working with Specialized Language*. Routledge, 2002.
31. Bauer, L. *English Word-Formation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
32. Byrne, Jody. *Technical Translation. Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht, 2006.
33. Cabré, M.T. *Terminology: Theory, Methods and Applications*. John Benjamins, 1999.
34. Crystal, D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press, 2003.
35. Davies, N., Jokiniemi, E. *Dictionary of Architecture and Building Construction*. Oxford: Architectural Press, 2008.

36. Duden. *Das Fremdwörterbuch*. Dudenverlag, 2010.
37. Engberg, J. *Fachkommunikation und Übersetzung*. Narr Verlag, 2002.
38. Fleck, L. *Fachsprachen und Terminologie*. Narr Verlag, 1996.
39. Halliday, M.A.K., Hasan, R. *Language, Context, and Text*. Oxford University Press, 1989.
40. Hoffmann, L. *Kommunikationsmittel Fachsprache*. Narr Verlag, 1985.
41. Kalverkämper, H. *Fachsprachen – Sprachen der Technik*. de Gruyter, 1998.
42. Kade, O.A.W. *Kommunikationswissenschaftliche Probleme der Translation*. Leipzig, 1980.
43. Konovalova, V.B. «The Peculiarities of Medical Scientific Neologisms Translation from English to Ukrainian». *Technology Audit and Production Reserves*, 2013.
44. Koller, W. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Quelle & Meyer, 2011.
45. Munday, J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 1st ed., 2001; reprint 2013.
46. Newmark, P. *A Textbook of Translation*. Prentice Hall International, 1988.
47. Prysiazhniuk, I. «Neologisms of “Science and Engineering”, “Communication Technologies”: Word Formation Methods and Ways of Translation». *Visnyk NTUU “KPI”*, 2017.
48. Schäffner, C. *Translation and Norms*. Multilingual Matters, 1999.
49. Steiner, G. *After Babel: Aspects of Language and Translation*. Oxford University Press, 1975.
50. Temmerman, R. *Towards New Ways of Terminology Description*. John Benjamins, 2000.
51. Venuti, L. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. Routledge, 1995.

52. Wüster, E. *Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie*. Springer, 1991.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зіставний аналіз перекладу декількох термінів

Термін	Англо-український словник технічних термінів	Термінологічний словник для перекладу Єврокодів
Bulk weight density	Щільність насипної ваги	Об'ємна вага
Hoist	Лебідка, підіймач, таль.	Таль
Cohesion	Когезія, зчеплення	Зчеплення
Solid	Тверде тіло	Матеріал
Traction	Тяга	Навантаження за рахунок тертя об стінки
Concrete structures	Бетонні конструкції	Залізобетонні конструкції
Hybrid girder	Балка зі сталі різних марок	Бістальна балка

**Зіставна таблиця українських відповідників термінів словнику з
перекладу Єврокодів різних редакцій**

Термін	Український переклад в словнику Єврокодів проміжної редакції	Український переклад в словнику Єврокодів першої редакції
substructure	нижня частина конструкції	нижня частина споруди
superstructure	верхня частина конструкції	верхня частина споруди
load case	сполучення навантажень	навантаження
cladding	облицювання	зовнішні конструкції, що захищають
structural member	конструктивний елемент	конструкційний елемент
construction works	будівельні споруди	будівельні роботи
vehicle parapet	парапетна огорожа	транспортний парапет
pedestrian restraint system	огорожа для пішоходів	обмежувальна система для пішоходів
remaining area	решта зони	залишкова область
frequent operating speed	часто повторювана експлуатаційна швидкість	часта експлуатаційна швидкість
hoist	підйомний механізм	таль
aerated silo bottom	днище силоса з аерацією	вентильоване дно силоса
eccentric discharge	вивантаження з ексцентриситетом	ексцентричне розвантаження
fluidized solid	псевдорідний стан матеріалу	плинний сипкий матеріал
homogenizing fluidized silo	силос з матеріалом в однорідному псевдорідному стані	гомогенізуючий силос
patch load	місцеве розподілене навантаження	часткове поверхнєве навантаження
frame	каркас	рама

SUMMARY

This master's thesis presents a comprehensive linguistic investigation of neologisms in English-language construction discourse and their translation into Ukrainian. The research addresses the critical challenge of adapting innovative construction terminology across linguistically and typologically distinct language systems in the context of rapid technological advancement, digital transformation of the construction industry, and Ukraine's integration into international building standards.

The study's relevance stems from the dynamic lexical-semantic renewal of contemporary construction discourse, driven by technological progress, innovative materials and methods, and the digitalization of the sector. Construction neologisms serve as markers of linguistic innovation, reflecting the evolution of professional terminology and necessitating systematic linguistic analysis. The problem of adequate cross-linguistic transfer of English construction neologisms into Ukrainian has become particularly acute due to insufficient codification of recent construction terminology, absence of established translation strategies, and typological differences between English and Ukrainian.

The research objectives encompassed: systematizing theoretical-terminological approaches to defining neologisms and establishing identification criteria for construction discourse neologisms; analyzing morphological and word-formation mechanisms of English construction neologisms; determining lexical-semantic characteristics and functional-communicative properties of construction terminology neologisms; developing a typology of lexical transformations in translating construction neologisms into Ukrainian; describing grammatical transformation types and syntactic structures in cross-linguistic transfer; and conducting comparative analysis of translation strategies based on authentic construction texts.

The theoretical framework integrated fundamental principles of lexicology, semasiology, translation studies, and terminology science. The research

demonstrated that no universal definition of "neologism" exists in contemporary linguistics due to the relative and historically contingent nature of this concept. A neologism constitutes a new word or speech formation arising for nominating innovative realities or resulting from individual creative acts, with obligatory novelty features that possess relative character determined by chronological and sociolinguistic parameters of the linguistic community.

Morphological analysis revealed significant typological differences between English and Ukrainian neologism formation mechanisms. English demonstrates dominance of compounding and conversion as the most productive term-formation methods, conditioned by the analytical character of its grammatical system. Ukrainian is characterized by high productivity of affixation processes, particularly suffixation and prefixation, reflecting its synthetic nature and developed inflectional system. Primary formation methods for construction neologisms include affixation, composition, blending, abbreviation, and borrowing, with frequency correlating to typological features of specific languages.

The lexical-semantic analysis uncovered key characteristics of construction neologisms: semantic transparency facilitating interpretation; derivational productivity ensuring formation of word-formation families; and capacity for forming new semantic fields reflecting current industry development directions. The most intensive neologization occurs in information technology spheres (BIM, IoT, AI technologies), ecological construction (green building, passive house, carbon footprint), innovative materials (smart materials, self-healing concrete), and digitalization of construction processes.

Investigation of lexical transformations revealed a wide spectrum of translation strategies: compensation, concretization, generalization, antonymic translation, semantic development, modulation, holistic transformation, lexical-semantic substitutions, explication, implication, and others. Each transformation corresponds to specific translation situations and ensures adequate technical content transfer while preserving communicative function. Comparative analysis of English, German, and Ukrainian terminological systems demonstrated that German tends

toward polysynthetic compounds, English toward analytical constructions, and Ukrainian toward hybrid models combining affixation with syntactic constructions.

The greatest translation difficulties arise in rendering compositional neologisms (cross-laminated timber, building-integrated photovoltaics), culturally specific terms (Bauherr, Passivhaus), ecolinguistic concepts (embodied carbon, carbon footprint), and digital technology terminology (BIM, digital twin, smart building). Critical importance attaches to balancing international standardization promoting unified professional communication with national terminological autonomy preserving linguistic system specificity.

Grammatical transformation research revealed that construction neologisms are characterized by complex syntactic structures dominated by attributive phrases, compositional formations, and multi-component nominal groups. English demonstrates prepositional attribute placement and nominal construction compression; German creates long compounds; Ukrainian employs postpositional adjectival phrases and genitive cases. English gerundial constructions systematically transform into verbal nouns or infinitive phrases in Ukrainian translation, reflecting grammatical system typological differences.

Contrastive translation analysis demonstrated that successful cross-linguistic transfer rarely limits itself to one transformation type. Translators apply combined strategies, integrating syntactic restructuring with morphological transposition, grammatical substitution with explication, and compression with morphological agreement. Strategy selection is determined by typological language features, terminological traditions, communicative text objectives, and target audience specialization level.

The research established that lexical transformations reflect not only linguistic but also profound conceptual differences in construction activity organization, legal traditions, and professional practices across linguocultures. This confirms the necessity of integrating a culturological component into terminological adaptation processes and understanding that technical terminology translation constitutes an intercultural, not merely interlinguistic, process.

Technological progress in construction—from additive technologies and modular building to artificial intelligence and quantum sensors—continuously generates new terms requiring flexibility in translation strategies and readiness to incorporate innovative concepts into national terminological systems. The dynamic nature of the construction industry imperatively demands constant correction of translation protocols and incorporation of new technological paradigms.

The practical significance of research results lies in their applicability to technical documentation translation practice, compilation of English-Ukrainian construction dictionaries, development of recommendations for construction terminology standardization, and teaching technical translation, terminology, and neology courses in higher educational institutions. The theoretical significance is determined by contributions to developing neology theory, translation studies, and terminology science through deepening understanding of cross-linguistic adaptation mechanisms for technical neologisms.

Keywords: neologisms, construction discourse, technical translation, lexical transformations, grammatical transformations, terminological adaptation, English-Ukrainian translation, word-formation mechanisms, semantic characteristics, translation strategies, building terminology, construction innovation, cross-linguistic transfer, morphological analysis, syntactic structures.